

GURVAN
ar marheg
estrañjour

MISTER

gand

Tanguy MALEMANCHE

*Anken am ren,
Ankou am doug.*

EMGLEO BREIZ

BREST

1959

GURVAN
AR MARHEG ESTRAÑJOUR

Embannadurioù EMGLEO BREIZ

C'HOARIVA

I.

OBEROU TANGUY MALEMANCHE

1. — *Embannet e brezoneg:*

- Marvailh ann Ene Naounek**, Marvailh e diou nozvez (gand eun droidigez e galleg), *Spered ar Vro*, Paris, 1904.
- Gurvan ar Marc'hek estrañjour**, mister, moulet gand an oberour e-unan, lakeet e gwerz e ti A. Le Goaziou, Kemper, 1923.
- Ar Baganiz**, tri arvest, embannet e Niverenn 34-35 *Gwalarn*, Brest, 1931.
- Gwreg an Toer**, drama en eun arvest, embannet e Niverenn 24 « *SAV* », 1942.
- Salaun ar Foll**, darn euz eil arvest an drama, — embannet e Niverenn 27 « *SAV* », 1943.
- An Antekrist**, tri arvest, — *Al Liamm*, Brest, 1950.

2. — *Embannet e galleg:*

- La Vie de Salaün qu'ils nommèrent le Fou**, suivie du **Conte de l'Ame qui a faim**, — version française avec une Introduction de l'Auteur; — moulet gand *Spered ar Vro*, Courbevoie; Embannadurioù Perrin et Cie, Pariz, 1926.
- La Tour de Plomb**, — danevell, embannet e Niverenn 155 *Les Œuvres Libres*, 1934.
- Les Paiens**. Gurvan, **le Chevalier étranger**, — troidigeziou e galleg, gand eur raskrid evid peb unan euz ar peziou-c'hoari ha notennoù diwar-benn an hini kenta anezo; — Embannet gand al *Librairie Celtique*, Pariz, 1945. (*Les Paiens* a oa bet embannet dija e 1933 gand *Librairie Théâtrale* Pariz.)
- Kou le Corbeau**, suivi de **La Monstre de Landouzan et Suzanne le Prestre**, danevellou, embannet gand al *Librairie Celtique*, Pariz, 1946.

3. — *Leor-studi:*

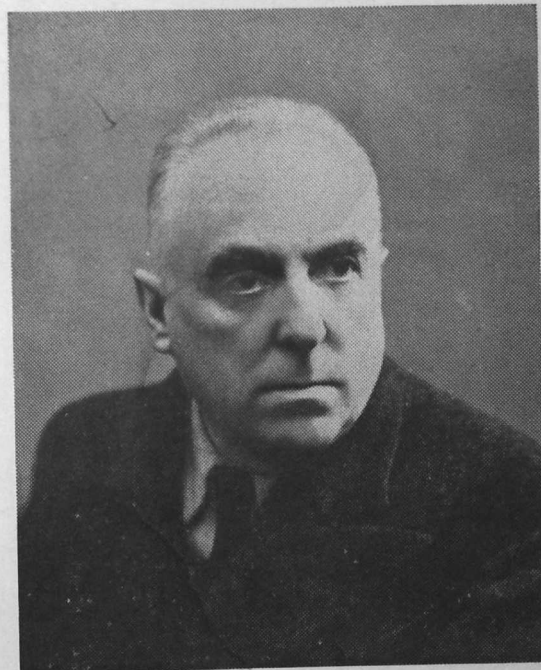
- Le memento du Bretonnant**, 8 kentel brezoneg; embannet gand ar gevredigez *La Bretagne* ha G. Beauchêne, Pariz (1907).

4. — *Kelaouennoù:*

- Barzonegou*, war **L'Hermine** (1898, 1901, 1904) hag e *Spered ar Vro*, kelaouenn lennegel embannet gant T. M. e 1903 ha bet dezi 4 niverenn. Er gelaouenn-mañ: *pennadou* gand T. M.

5. — *Oberenn diembann anavezet:*

- An Intañvez Arzur**, pezh-c'hoari e brezoneg.

Tanguy MALEMANCHE
(1875-1953)

GURVAN
ar marheg
estrañjour

MISTER

ennañ tri Dervez hag ar *etermit* Beurbadelez
gand

Tanguy MALEMANCHE

EMGLEO BREIZ
BREST
1958

MOULLET EZ EUS BET EUZ AL LEOR-MAN :

200 SKWERENN

WAR BAPER BOUFFANT SUPERIEUR

NIVERENNET EUZ 1 DA 200

*Evitañ da veza brezoneg, ar pezh-skrid-ma n'eo ket
diberhenn. Piou bennag a rafe d'an oberour — nemed
aotre digantañ en-divije — an enor d'e admoulla,
d'e drei en eur yez all, d'e hoari pe d'e 'filma, pe
zoken d'e gempenn en eur hiz bennag, a vezo pour-
suet hervez al lezenn (1).*

Peb gwir miret striz gand an Itron Malemanche.

(1) Notenn lakeet gand T. M. e penn moulladenn genta
« GURVAN ».

C'HOARIERIEN

AR PROLOGER.

AR MARHEG ESTRAÑJOUR, GURVAN, kont a Leon.

GLANHAEL, telenner koz, dall.
URWAZ, gouarner ti Gurvan.
PERIG, mevel ar Marheg Estrañjour.
GIFREZ, marheg gall.
VAROG, marheg breton.
RIWAL, gwaz armet.

AN ERMIT.

AN EL GWENN.

AN EL DU.

AN EL ALAOURET.

AR PORZIER.

EUR GWAZ AR MARH GANTAN.

KENTA DOUGER.

EIL DOUGER *.

EUR GWAZ YAOUANK.

EUR GWAZ GLAZ E VLEO.

AZILIZ, greg Gurvan.

BARBA,

DEDA, mitizien gand Aziliz.

EUR GWAZ ER-MÊZ. DAOU GANER. MOUEZIOU ER GORVENTENN.
DAOU EL. GWAZED ARMET, MEVELIEN, PLOUEZIZ GWAZED HA
MERHED, EUR BELEG, SENT, SENTEZED, HAG ALL.

E Breiz, ousspenn mil bloaz a zo.

* Eil zouger.

AMAN Ñ E TERAOU AR C'HOARI

PROLOG

AR PROLOGER, *a antre, gantañ eun dilhad gov.*

En ano an Tad hag ar Mab
hag ar Spered Santel. Amen.

Ar re a vez o micher ober goap
euz peb soñjezon onest ha kristen,
euz peb tra hlan hag a spered uhel,
dezo mond er-mêz, pe devel.

10 Me, TANGUY MALEMANCHE (euz a Vaner ar Rest
e Plabenneg e-kichenn Brest,
deut brema da jom e Paris)
zo digouezet din eur 'froudenn *caprice*
da zevel eur pez-skrid, eur seurt c'hoariadenn,
evid dizinoui kalon va henvroiz.

Me zo mestr-gov dre va micher.
Me n'eo ket toull va zavañcher.
Me oar, kerkoulz ha peb unan,
ober dournerezed ha gweturiou-dre-dan.

20 Me labour a-hed an dervez;
 me labour kriz ha kreñv da hounid va buhez;
 mez pa zigor an noz, pa bouez va izili
 gourd ha skuiz war-zu an douar,
 pa zerr va daoulagad dirag al loustoni,
 dirag ar Bed hag e hlahar,
 va spered neuze gar nijal
 d'an neh, en tu all d'ar stered,
 da zelled a bell ouz va bro garet,
 du-hont... hag evid kaozeal
 euz an amzeriou tremenet
 gand on tud koz, ar re wechall-wechall...

30 Me zo desket e peb feson;
 me zo bet er skol e Roazon.
 Me oar latin koulz ha galleg;
 me oa gouest da vond da veleg,
 me oa paotr d'ober eun noter...
 Koulskoude 'm-eus savet va 'fez e brezoneg
 rag me gav deread, evel a leverer,
 harzal gand ar hñ, yudal gand ar bleiz,
 ha prezeg brezoneg e Breiz.

40 Me, TANGUY MALEMANCHE, a barrez Plabenneg,
 am-eus savet ar c'hoari-mañ e brezoneg
 — an aotrou Combes (1) r' am iskuzo —
 en enor d'am Doue hag en enor d'am bro.

(1) *Peoh d'e ene (T. M.)*.
 21 : lousdoni.

DERVEZ KENTA

Dervez kenta

(GWENER AR GROAZ)

Ar c'hoarileh a zo ar zal-draoñ en eur maner koz-koz. En tu deou eun daol vraz. En tu kleiz kadoriou ha skabellou, kizellet warnezo anevaled ha laboused iski. Er goueled war-zeou eun nor. War gleiz eur prenestr digor, ma weler ar mor o lammed dreist reier an aot. Amzer walarn a ra.

Ema GLANHAEL, gantañ eun delenn, azezet en eur gador.

GLANHAEL a zav hag a ya war-zu ar prenestr.

*Me glev ar mor o trouzal,
me glev ar vran o krozal.
Brini mor, brini gwenn,
ganeoh pe gelou laouen?
Brini fall, brini du,
pe varo ziouganit-hu?*

Hag e kan gand an delenn:

*An aber a youh,
you, you...
An avel a yud,
yu, yu...*

Ar vran a goag hag a ra goap,
koa, koa, koa... goap, goap, goap, goap...
Gouel, avel, ha youh, ha yud,
emañ an euz gand an dud...
Kan, o bran, ha kruz, ha kri,
emañ ar reuz war an ti!

AZILIZ a antre

A, glahar!

GLANHAEL

60 *celi* Neb a lavar « douar »
a lavar ive « glahar ».
Deiz mad dit, Aziliz, va hoar.

Hag e kan adarre:

Wai Antronoz vintin, an heol a zavo;
pez a oa kuzet a vo dizolo.
Antronoz vintin, ar hog a gano;
neb a oa kousket a zihuno.

AZILIZ

70 Da Wener ar Groaz,
deiz a gaoñ, deiz a hloaz,
p'ema 'r Bed gand ar bedenn,
p'ema 'n Neñv gand an anken,
te, dibreder ha dineh,
a ve gand eur ganaouenn?

GLANHAEL

Neb a gan a bed, o va m'erh!

Hag e krog hoaz en e delenn.

69, h. a.: Ne (a-wechou: Nev, Nevou).

AZILIZ

A, dre druez,
mar am harez,
tao gand ar han!
D'an intañvez
en he hlemvan,
m'az ped, evid hirio, paouez!

Neuze e sell war-zu ar mêz.

80 Seiz goañvez digar,
seiz hañvez klouar
zo eet tro-ha-tro
2. K. hebiou d'an douar;
hag hebiou din-me,
seiz bloavez goude,
ar hlahar'ato
war-lerh ar hlahar!

Huanadi a ra.

90 Er porz, ar yeot zo savet,
druz ha teo war an treujou;
war ar bez an ano skrivet;
zo eet dindan ar hammejou;
em halon avad e hloaz, deiz ha noz,
ar gouli digor, ar gouli digloz!

GLANHAEL

Ar heuz d'az pried maro
laka gwall deñval
da zaoulagad sklêr;
ar zoñj em aotrou beo
adro ar sklêrder
d'am daoulagad dall.

100 Ar mên-bez yelo da bouldrenn,
hag ar yeotenn da wezenn;
GURVAN ne dremeno biken.
Em 'fenn dihoulou,
em lagad maro,

84: vloavez.

skeudenn an aotrou
bepred a baro...
Skeudenn an aotrou bepred beo!

EUR GWAZ *er-méz a gan:*

110 Ar roue Loudivig
en-doa greet diviz
goulenn eur hinnig
digand ar Vreiziz...

AZILIZ *dezi he-unan*

Ar roue Lodovig en-doa greet diviz
goulenn eur hinnig digand ar Vreiziz...

AR GWAZ *er-méz*

Ken a gredas dond
— ar hoz roue kanfard —
war douar or hont
gantañ mil soudard.

GLANHAEL *dezañ e-unan*

Ken a gredas dond — ar hoz roue kanfard —
war douar or hont, gantañ mil soudard...

URWAZ *a antre*

AR GWAZ *er-méz en eur bellaad*

120 An aotrou Gurvan
zo mad e gleze...
An aotrou Gurvan
zo mad e gleze...

GLANHAEL, URWAZ, *uhel ha kreñv*

An aotrou Gurvan
zo mad e gleze;
roue, te zo bremañ
sur a gement-se!

AZILIZ

Siwaz, siwaz! *Wiskas Wiskas*
Gurvan, va gwaz!

130 A, gwaz a ze din-me
pa zoñjan, pa zoñjan
em-eus me va-unan
henn aliet d'an emgann! *bet mil le.*

« Kê, mignon — emeve —
« Doue da zikouro
« hag a ray dit hirio
« pront ha joauz an distro. »

Gwa din-me, gwa din-me...

140 D'ar gêr oa distroet on tud
karget a zanvez hag a vrud.
D'e hreg oa peb gwaz distroet
nemed va hini-me n'oa ket.

Eun dervez all... eun nozvez hoaz...
O! deiz a hed... A! noz a hloaz...
Hag antronoz e oe kavet
gourvezet er hoad, — ha marvet.

Malloz teir gwech d'an digalon,
d'an divalo, d'an difeson
a lazas anezañ kousket
e armou dioutañ diwisket!

150 Gwalleüruz va daoulagad
o-deus gwelet aze, diwad,
e gorr war an daol astennet
e benn e daou hanter rannet!

GLANHAEL

Evuruz va daoulagad-me
pa n'o-deus gwelet an euz-se!

Da URWAZ e kuzul:

160 Te, Urwaz,
lavar din hoaz,
displeg an dra, komz heb gaou:
n'oh ket en em faziet ?
ar horv aze goullet
oa gwir hini on aotrou ?

URWAZ

Diéz e ve bet hen anaoud :
amprevaned ha brini fall
a oa dija krog en e dal.
Koulskoude n'eus douetañs da gaoud:
e armou oa tost, hag e loen
oa o peuri en e gichenn.

GLANHAEL en eur zoñjal

E loen, e armou... Koulskoude...

AZILIZ

170 Na pe zoñj diroll,
pe huñvre foll
a zo ganez adarre ?

GLANHAEL

Aziliz, va merh, lavar din :
e walenn eureud, e walenn aour fin
ouz e viz az-peus-te kavet ?

AZILIZ

Gantañ n'edo gwalenn ebed.

GLANHAEL

Neuze ?...

170, h. a.: huvre.

AZILIZ

180 Neuze, selaou an dra
na ouiez hoaz bete vrema :
ar vez diweza,
'n, dismegañs vrasa!
Evel ma vez greet
d'an dorfetourien *criminel.*
ha d'an dreitourien, *traidur.*
e zorn oa bet dioutañ trouhet!

GLANHAEL a jom strafilhet *

190 Ha dit-te, prizonier
dinerz ha dizivenn,
en-deus kredet ober
ar gouli digristen:
ar goulou laouen
en-deus dit laeret !
Da zaoulagad sklêr
en-deus dit dallet !
Roue « deboner » ! ?
Muntre! *huvre*

URWAZ

Dezañ malloz !

GLANHAEL

200 Ar hoz ki kounnaret *faedi*
en-doa din-me lavaret:
« En noz
« ' kan an eostig ar gwella. »
Ya milliget !...
Dezañ bennoz,
avad, p'en-deus din lezet
va zeod evid kana,
va zelenn evid gouela !

176, h. a.: silaou. — 177: ne. — 181: torfetourien. — 182:
tretourien.

* strafilhet. —

Ha neuze, pa zeuis en-dro,
kazi foll hag hanter varo,
me ne glevis ken mouez ar mestr
oh hopal gae deuz ar prenestr !

AZILIZ

210 Trouz all avad ne glevjout
nemed, siwaz, va hirvoud,
intañvez oh huanadi
va-unan e-barz an ti !

URWAZ

Ha hoaz o krozal
meur a labous fall
a grede dond da laerez,
dispont ha divez,
beteg ama 'kreiz ar zal !

AZILIZ

220 Kouezet oa bet ar falhan :
Amixit kerkent e savas ar vran.
Ha tamm ha tamm, pezh ha pezh,
douarig an intañvez
a ya dindan he hraban. *zuffe*

Greg Gurvan, Aziliz,
karet gand ar Vreiziz,
laeret gand ar Hallaoued,
emberr e vo red dezi,
taolet er-mêz euz he zi,
mond d'an hent da glask he boued !

*Hag e kouez an oll e tristidigez e-pad eur pennad
amzer.*

Krenn da URWAZ :

Na petra zo nevez
hirio gand al laeron ?

211: en ti.

URWAZ

230 Netra e gwirionez,
netra vad e feson.
Er vro tro-war-dro
bepred o hedal, *degedal* *quiter*
ar vandenn chas, e penn *pezo*
Gifrez ar Gall, Gifrez ar fall.
Ha gwsa zo, setu brema
or gwizien-ni a-du ganto.

AZILIZ

Piou 'ta ?

URWAZ

Varog.

AZILIZ

Varog ?

URWAZ

240 Ya da.
Varog ! Varog deuz Rugonan,
or gwaz Varog heñ e-unan !

AZILIZ

Goulo an arh, kuit al logod !

URWAZ

Ha peb Judaz a grav e lod !
A, ki daonet!

AZILIZ

Nag ar re all ?

URWAZ

En or heñver stard ha feal.
En tu-ahont war lez ar hoad

250 Urien hag e dud a zalh mad;
hag en tu all, war ar menez,
Grall ar bouder a daol evez.
Mad int sur! Mez pa zigouezo
deiz pe zeiz eun emgann renket,
heb mestr ebed e penn dezo,
dale pelloh ne hellint ket,
unan eneb pemp, eneb deg...

Tost er-méz e klever eur zon korn.

AR PORZIER *er-méz*

A 'ta, evez! *Heb. in!*

GLANHAEL

Petra c'hoarvez?

URWAZ *goude beza sellet er-méz*

'Tal ar porz eur marheg,
eur mevel war lost e gazeg

AZILIZ

Heb mui?

URWAZ

Heb ken.

AZILIZ

Petra fell de'?

AR PORZIER *a antre*

Digemer en ano Doue.

AZILIZ

260 Moarvad enebour?

Moarvad enebour?

AR PORZIER

Kentoh estrañjour
a gav din. Neb tro ne welis,
neb leh, e neb giz,
hanne doare ken iskiz.

270 Du eo penn-da-benn,
bizach, bleo, krohenn,
dilhad ha boutou,
harnez hag armou:
hag en-dro d'e benn eur gouel du
ya gand an avel a beb tu.

AZILIZ

Euz e zoare me ne ran forz,
ma 'n-deus gantañ sin ar hristen.

AR PORZIER

Bez' en-deus, an dra zo serten,
war e skoed eur groaz livet gwenn.

AZILIZ

Kas heñ e-barz.

AR PORZIER *en eur vond huit*

Laosk heñ er porz!

AR MARHEG ESTRANJOUR *a antre, gantañ e varh,
war e lerh PERIG. Dioustu * goude ma 'z int
antreet, eur mevel bennag a gas ar marh er-méz.*

* Dostu.

AR MARHEG ESTRANJOUR a zo eun den 30 vloaz, posteg e doare, evitañ da veza treud kenañ. E wis-kamant a zo eur seurt porpoant burell du-loued, hir beteg an daoulin. Ouz e greiz eur gouriz ler, digleze ar feur anezañ. War e benn eur gouel du, moan a-walh evelato, ma temweler e vizach kra-zet, eur gleizenn vraz e-kreiz e dal. Dreist ar gouel eun talgenn hag eur gribenn houarn.

PERIG, eur paotrig 15 vloaz, diskabell ha diarhenn, a zo gantañ, evid e harnez brezel, eun dornad bizier lemnet ha kaledet o beg.

Ar marh — du e liou — zo eul loen karr teo hag hir-veveg, kabestret ha dibret gand lerennou ha kerdin.

AR MARHEG

Yehed ha joa, tud an ti-ma !

AZILIZ

Ha dond a rez heb trubardiz ?

AR MARHEG

Heb trubardiz on deut ama.

280

Gwall bell e valeis
e peb bro, e peb andred;
ha va 'fenn a zo skuiz,
ha va halon dismantret.

AZILIZ

Neuze, marheg kêz,
en em lak en êz

ha deus d'azeza.
Ho 'ta, plahed, Barba, Deda !

BARBA ha DEDA a antre hag a ra war-dro AR MARHEG.

GLANHAEL

Gand va han adarre
me da rento laouen.

AZILIZ

290 Me oar eul louzaouenn
hag az lako pare.

Hag ez azezont oll : ar MARHEG war gleiz, AZILIZ ha GLANHAEL a beb kostez, URWAZ a-dreñv * dezañ ; PERIG, BARBA ha DEDA war-zeou dirag an daol.

(Ar re genta a gomz uhel; ar re all izel avad. Evel-se, ar zervijerien a glev o mistri, hag ar re-mañ ne glevont ket ar zervijerien.)

Bremañ, evel deread,
lavar deom ano da dad.

AR MARHEG, abafet

Ano va zad ?

AZILIZ da HLANHAEL, kuzulig

Eun emzivad.

D'ar MARHEG

Ha te 'z-peus kerent, bugale ?
Eun ti ? Lavar.

AR MARHEG

N'ouzon dare.

* adre.

AZILIZ

Koulskoude, va mignon paour,
eur hreg az-peus, pa welan
ouz da viz eur walenn aour ?

AR MARHEG *gand eun evez bennag*

300 Eur walenn ? Eur hreg ? Pa zoñjan...
Me n'ouzon ket... Me n'ouzon ken !

Hag e kouez abafet adarre.

AZILIZ *chifet an tamm anezi*

Neuze peseurt eo da lezenn ?

AR MARHEG

Anken am ren,
Ankou am doug;
Anken gand he 'fenn,
Ankou war e choug.
ANKOU hag ANKEN
a zo va lezenn.

An oll a zav spontet.

BARBA

Va Doue !

DEDA

Kleved a rit-hu ?

PERIG, *sioul*

310 Petra zouezus e kement-se?
ANKOU zo ano e varh du,
hag ANKEN, hini e gleze !

AZILIZ, *en eur argila*

Na pe gomzou... ! Out-te maro ?

GLANHAEL *en eur dostaad*

O peseurt mouez... ! Out-te beo ?

AR MARHEG

Beo on pa n'on ket maro;
maro on pa n'on ken beo.
Va intento neb a garo,
Va stad avad a zo garo !

PERIG *a stok ouz e dal en eur ziskouez e vestr*

320 Aze, sellit, ar gouli koz
a-dreuz e dal. Henez zo kaoz
dezañ da zistag' a-wechou
diotachou!

AZILIZ *a vouez izel*

Bennoz Doue gand ar paour kêz,
e skiant vad zo redet er-mêz !

A-neuze e komz hi truezeg ouz AR MARHEG.

Hag a beleh e teuez?

AR MARHEG

Pell du-hont, en eun enez,
war an douar estren
edon gand ar binijenn
setu meur a vloavez.

AZILIZ

330 Estrañjour, lavar din-me :
pe gaoñ iskiz,
pe hlahar griz,
war da gorv hag en da ene,
pe binijenn a renez-te ?

332: e da.

AR MARHEG *spont ennañ*

Na houlennit tamm, na houlennit tra;
 Doue ra mad kement a ra.
 Na houlennit tra, na houlennit ket :
 me zo an hini a ya dre ar bed,
 dall, bouzar ha mud
 e-keñver an dud.

340 Eur gouel teñval
 a gloz va zal.
 Eur helh houarn
 a gloz va skouarn.
 Eul liamm gwadeg
 a gloz va beg.

Hag an terrupla le
 touet dirag Doue
 a gloz va horv ha va ene.

Hag e kouez mantret braz.

BARBA *da BERIG*

350 Te avad oar da vihanna
 perag emañ ar gouel gantañ ?

PERIG

Meur a zen p'o-deus goulennet
 zo bet gantañ gwall gempennet.
 Meur a hini o klask gouzoud
 en-deus greet de', gand troad e lañs,
 lonk' o zeod 'barz 'n o gouzoug.
 N'am-boa ket c'hoant kaoud memes chañs !

DEDA

Evelato te oar piou e' ?

PERIG

Ya sur, hennez zo va mestr-me.

BARBA

360 Da vestr eo, an dra zo serten;
 mez n'eo ket e an' kement-se !
 Eun an' en-deus mar deo kristen !

PERIG

Ha perag hoaz her goufen-me ?

Eur mintin kaer, pa dremenas
 er hoad m'edon o klask kistin,
 ker brao, ker braz war e varh braz
 ma kuze 'n heol a-dreñv d'e gein,
 n'em-eus ket goulennet piou oa;
 dioustu avad 'm-eus soñjet din:

« Me a yelo da heul hema. »
 370 Ha goude, gantañ pa 'z on bet,
 goude, pa 'z om en em gavet
 o vale d'an neh ha d'an traoñ,
 dre al lanneg ha dre ar hoad,
 en hentchou fall, en hentchou mad,
 en deiziou gouel, en deiziou kaoñ,
 n'em-eus ket goulennet muioh,
 ha me zo eet gantañ pelloh.
 Heñ zo va mestr, m'hel lavar krenn;
 dreistañ n'eus tra, dreistañ n'eus den.
 380 Heñ zo mad, heñ zo kaloneg;
 heñ zo dispont ha direbech.
 Heñ zo gouizieg, heñ zo desket;
 heñ zo paotr fin ha me n'on ket.
 Heñ a zo fur, heñ a zo kre;
 heñ a gomand ha me a zent;
 pa blij gantañ mond en e hent,
 heñ gerz a-raog ha me a-dre.
 Kent ha ma halv me oar sevel;
 kent ha ma komz me oar tevel.
 390 Pa hourhemenn eun dra bennag,
 ez an d'ober heb klask perag.
 Pa vez dilavar, trist e benn,

me jom didrouz en e gichenn.
 Heñ zo va mestr, me e vevel;
 me ya d'e heul heb mui goulenn;
 me henn heulio bete mervel.
 Heñ zo va mestr, ha netra ken!

AZILIZ d'ar MARHEG

Lavar deom peur ha penaoz
 out deut ama?

AR MARHEG

400

Deh da noz
 'tal ar mor ouz va gortoz
 eur vag a oa war an aot
 heb loman na martolod.

PERIG d'ar PLAHED

Eun él a oa war ar vag,
 alaouret e ziuaskell.
 Me n'on dare perag
 n'en-deus gwelet an él.

BARBA da ZEDA *

Kaerra koublad! Ar mestr a zo foll mig,
 hag hema, me gav din, simplig!

da BERIG :

Mez, paourkêzig..

*Hag e chom krenn a-zav *. Pell er-mêz e klever ar
 horn-boud.*

GLANHAEL

410

Kleved a rez?
 Grall o korna war ar menez..

*An oll a jom o selaou, dilavar gand an anken,
 e-pad eur pennad mad a amzer.*

* da Deda. — * a-za.

AZILIZ

Lavar din, estrañjour ker,
 pa oas o tond d'ar maner,
 en hent n'az-peus gwelet den?

AR MARHEG

420

Hardi Bez' em-eus. En tu all d'ar ster
 eur paotr dic'heg, eur gwaz bilenn, *v. l'ain*
 a gomzas ouzin evel-henn:
 « Ar harter-ma zo d'am aotrou.
 « Mar bez aviz tremen hebiou,
 « kê d'e gaoud er park e-kichenn,
 « ganez en dorn kleze pe yalh,
 « hennez a vo kontant a-walh. »

URWAZ

Ar hont Gifrez.

GLANHAEL

Ha neuze
 te zo eet gand ar hleze?

AR MARHEG gand euz

Doue, ra viro va ene!

Neb a denn, heb gwir abeg,
 da zeiz ar Groaz,
 gwad diouz eur gwaz,
 hennez laka da redeg
 a-dreuz an Ne,
 daelou Doue.

430

Hag eun daelenn
 gand Doue skuilhet
 a veuz en anken
 an Neñv hag ar Bed.

PERIG

Ken a grogas en e gleze
ha krenn d'an dour heb mui dale.
Eur hleze mad ha lemm mar deus!
Emberr sur en-devezo keuz!

AZILIZ d'AR MARHEG

440

Evel-se te zo bet red dit
rei arhant evid tremen kuit?

AR MARHEG

Konta moneiz zo micher grah;
'm-eus kaset ar mevel em leah.

BARBA da BERIG

Da gaoud ar hont out bet neuze?

DEDA

Peseurt den eo?

BARBA

Eun den brao e'?

DEDA

Pegement en-deus goulennet?

BARBA

Ha te 'z-peus diyalhet?

PERIG

O! ket!
N'am-boa ganen gwenneg ebed!

DEDA dre hoap

Moarvad te 'z-peus e diheget?

PERIG

450

Va mestr en-doa greet gourhemenn;
nemed ober me n'hellen ken.

BARBA

Ahanta paour k ez buzugenn!
Gand   waf hir, en eun taol krenn,
hennez 'n-deus greet dit, m'her pari,
skrabad da reor e-leh da 'fri!

*Hag ar PLAHED ha c'hoarzin**PERIG gand finesa, en eur ziskouez e vizier:*

E waf zo ennañ deg troatad;
va hini zo hirroh avad:
a zeg gourhedad diana oll
me dap al lapin da beb taol!

DEDA souezet braz

Te az-peus diskaret ar hont?

PERIG fouge ennañ

460

E feson en-deus bet e gont,
pa 'z eo eet kuit war e gazeg
buanna ma halle redeg!

RIWAL a antre en eur redeg.

Ama 'maint! Ama 'maint!

URWAZ

Peleh?

RIWAL

En traon, tost d'ar vilin.

457: kourhedad.

Gifrez ar Gall a zo ganto.
Ouz ar merhed en-deus komzet.

AZILIZ

Ha penaoz en-deus prezeget?

RIWAL

Lavaret en-deus: « Hirio,
« c'hoarvezet pe hoarvezo,
« 'barz ar maner me vezo!

470

« Ar hoz labous dall — emezañ —
« heb mank e vo touzet dezañ
« e deodig en eur predig;
« hag ar goulmig koant...

AZILIZ

Ar goulmig?

RIWAL

Nann, re vezuz eo, n'oufen ket.

Da URWAZ e kuz diouz AZILIZ :

Ar mab-gast en-deus lavaret:
« M'he haso d'ar gêr ganin-me
« ma vo tomm din en va gwele. »

AR MARHEG *a zav krenn*

Dioustu, va marh ha va hleze!

AZILIZ

480

Estrañjour, va mignon kêz,
peseurt diviz zo ganez?
Kalz int, hag armet mad, te oar;

470: 'barz er. — 476: map-kast.

hag e penn dezo 'ma Gifrez
gwasa den ve war an douar.

AR MARHEG

Ha pa vent kant ha pa vent mil,
hag an Diaoul ouz o ren,
henn toui a ran, war va 'fenn,
n'az-po ganto neb trubuilh.
Gortoz hebken.
Hola, Anken!

490

PERIG

Ho kleze eo a houlenit?
Pell eo er poent-mañ, ho kleze!
Er ster p'ho-peus e daolet kuit.
N'ho-peus ket soñj e kement-se?

AR MARHEG

Kollet eo Anken?

En eur hoarzin terru!

Ha, ha, ha!
Me 'n em ganno gand ar re-ma!

Hag ez astenn e zaouarn.

AZILIZ

Gwall-anaoudeg e vijen
ouz an dorn a deu d'am divenn
mar e lezfen da vond en noaz.
Selaou: ama 'z eus eur hleze,
— ar hleze braz a zo aze
ouz ar voger, merglet, siwaz! —
e berhenn oa va 'fried-me;
e groaz biskoaz
gwaz ne welas.

500

GLANHAEL

Kleze Gurvan!

URWAZ

Kleze ar mestr!

Da AZILIZ, e kuzul :

D'e zougen daoust hag heñ zo gouest?

GLANHAEL

Tro-war-dro war gein an douar
kleze Gurvan zo heb e bar.

510

E-kreiz ar menez
en eun toull kuzet
peder zorserez
o-deus henn aozet.Hennez zo temzet ha lemmet ervad;
diouz eur garreg e tennfe gwad!

AZILIZ

En iliz ar barrez
rag aoter ar Werhez
pevar beleg urzet ^{andant}
o-deus e vadezet.

520

Hennez a ra fae deuz ardou Satan;
LEVENEZ a reer anezañ!

URWAZ

A! beh eo din ouz e zougen.
Dell!Gwad a zo hoaz war an direnn;
sell!AR MARHEG *a gemer ar hleze*Lemm eo an dir, ^{Ain}
ruz eo ar gwad.

Haha, Levenez, kleze hir!

*Hag e c'hoari gand ar hleze.*530 Ruz eo an dir
war an anne, ^{andant}
tomm eo ar gwad
war ar hleze;
ruz-gwad eo an dir,
ruz-tan eo ar gwad;
haha, Levenez, kleze mad!*Hag e paouez c'hoari.*Setu Anken eet da goll,
Levenez 'm-eus da zigoll.
Prest eo an traou?
Holla, Ankou!PERIG *euz an diavêz*

540

Ankou, loen daonet, foi dit!
Pa vez galvet ez a kuit!AR MARHEG *da AZILIZ*Bez fizian ^{confiance} ennon,
itron; chòm heb aon.
E peb leah, e peb pred,
da enor a zivennin;
bete mervel, mar be red,
evidout en em gannin.

AZILIZ

Aotrou, Doue da zikouro,
hag a rei dit pront an distro...AR MARHEG *dezañ e-unan*

550

« Mignon, Doue da zikouro,
« hag a rei dit pront an distro... »*A vouez uhel :*

Na pe zoñjezon
a deu d'am halon?
Pe vouez ankouet
a glevan souden?
Pe hinou karet
a gomz em hichenn?

AZILIZ souezet an tamm anezi

560

Mouez Aziliz hebken
he-deus ama komzet.
Moarvad ez-peus anavezet
mouez heñvel, maouez all,
c'hoar dener pe greg leal?

AR MARHEG en eur zoñjal

Aziliz, Aziliz...
ano heñvel a glevis...
Aziliz, Aziliz...
ene heñvel a welis...

En eur skei krenn ouz e dal :

570

O pe luhedenn
em 'fenn o strakal!
Na pe sklêrijenn
'kreiz an noz teñval!
Doue trugarezuz!
Tostig din emañ ar goulou,
ha me a jom en amhoulou!
O ar gouel, ar gouel euzuz!

AZILIZ a dosta ouz AR MARHEG

Ma karez, va lez d'ober
hag emberr
da zaoulagad a welo sklêr!

Hag ez a da denna ar gouel dioutañ.

AR MARHEG spontet braz

580

Adreñv! Kerz adreñv! Diwell!
An hini 'n-deus lekeet ar gouel
e-unan a hall e lemel!

Hag e temlavar en eur zelled piz ouz AZILIZ :

Maro, klouar, Maro laouen,
da hañvet em-eus aliez;
perag hirio ne ran ket ken?

A gomzou distag:

Mar ben lazet, diganez
e houlennan an dra-ma:

Gand da viz a zo ama,
va lagad a zerri.

Hag e pok d'he biz.

Gand da zorn a zo ama,
va horv a liñseri.

Hag e pok d'he dorn.

590

Ha gand da veg, ene ker,
war va bez e liviri
eur bedennig d'am heñver.

Hag e pok d'he beg.

AZILIZ

Estrañjour, kê dibreder: ~~unouciat~~
da gorr gouliet ~~klasse~~
ganin-me sebeliet ~~unouciat~~
en iliz a repozo;
hag evidout, a galon,
va 'fedenn, glan ha gwirion,
d'an Neñv bemdeiz a zavo.

Er porz e klever GWAZED ARMET o fiñval. Unan anezo a gri :

600

Arag!

AZILIZ neuze a vouez izel, en eur vired ouz AR
MARHEG da vond kuit :

Ha mar bez beo ?

AR MARHEG

Mar ben beo, hervez va le
me yel' gand bolontez Doue,
ha biken n'am gweli goude.

Hag e red kuit.

*Er-mêz e klever AR WAZED * ARMET o vond
kuit en eur gana.*

UNAN BENNAG

Ar roue Loudivik
en-doa greet diviz
goulenn eur hinnig
digand ar Vreiziz...

EUN ALL pelloh

Gallaoued, Gallaoued,
ho krohenn din da roched!

EUN ALL

Tud Pariz, tud Pariz,
ho stlipou din da houriz!

610

*AZILIZ, dirag ar prenestr, a zell ouz he zud o vond
kuit.*

AR MARHEG pelloh-pell

Aziliz! Aziliz!

FIN AN DERVEZ KENTA

* AR GWAZED.

EIL DERVEZ

Eil Dervez

(AR ZADORN 'FASK)

ARVEST KENTA

Ar c'hoarileh a zo heñvel. Mare ar huz-heol eo.

*Emañ AZILIZ, GLANHAEL hag URWAZ azezet
dirag ar prenestr, dilavar, an doare anezo doaniet
hag enkrezet.*

GLANHAEL goude eur pennad hir a amzer.

*Sur oh neuze? C'hwi 'peus sellet?
Ar hleze en-deus brañsellet?*

basculi

AZILIZ

*Ya da ! Kounnaret, spontuz,
e drei a reas a-uz d'e benn
gand eun dorn hebken,
sklêrijennuz
evel en eost an heol laouen !*

URWAZ *dezañ e-unan*

620

*On aotrou gwechall — pardon d'e ene —
ouie c'hoari en doare-ze !*

Hag e tavont.

AZILIZ krenn

Klevet ho-peus ? En trañ, du-ze :
eur stokadenn...
eur youhadenn... ?

URWAZ

Tostoh, a glevan,
' teu an emgann.

GLANHAEL *goude beza roet skouarn*

Nann,
pellaad a reont avad.
Kamm ha kamm,
tamm ha tamm,
e hounezont war-zu ar hoad.
N'eus nemed an hekleo
a gas deom en-dro
youh argad ha stok houarn.

630

En eur vousec'hoarzin trist:

Me a wel gand va diskouarn !

BARBA ha DEDA a antre, ganto podou ha panerou
goullo.

AZILIZ d'AR PLAHEB

Kaset 'peus an traou ?

BARBA

Ya, itron.

Ho trugarekaad a reont a galon,
ker skuiz ma 'z int ! Soñjit eta :
abaoe deh, en em ganna
'pad an dervez heb ehana !

640

AZILIZ

Nag ar Marheg ? Drebet en-deus ?

BARBA

O ! 'tra !

'med eur begad bara 'n-deus bet,
hag eur banne dez an dour red.

Izelloh he mouez :

— Me 'm-eus klevet — diouz an noz
p'edo on tud er vilin
oh ober ar poz,
e chomas war e zaoulin
beteg ar mintin...

DEDA

Hag el leh ma 'z oa — 'm-eus gwelet —
eur poullig dour oa bet toullet
gand an daelou en-doa skuilhet!

650

RIWALL a antre. *Dispennet eo e zilhad ha saotret
gand ar gwad hag ar fank. Dalhet kuzet adreñv e
gein eo e zorn deou.*

AZILIZ prim da RIWAL

Beo eo heñ hoaz ?

RIWAL

Beo int oll, nemed — siwaz —
Erek hag Urien n'int ket ken,
peb a daol lañs a-dreuz o 'fenn.

URWAZ rust

Na te, perag out deut d'ar gêr?

RIWAL mezeg

Sell ouz va dorn.

— *Hag e tiskouez e zorn deou, roget euzuz.*

655: e benn.

AZILIZ

A, paour ker !

RIWALL ennañ doujañs vraz, a ziskouez e zaouarn
an eil goude egile.

660 Eur goz truilhenn
em-be hebken,
gand hema rafen va afer !

AZILIZ hag AR PLAHED a ra war e dro.

PERIG a grog er gordenn hag a zach VAROK war-
mad. War e lerh e teu VAROK, liammet e zaouarn,
en e gerhenn eur gordenn staget ar penn all anezi
ouz lost ar marh.

PERIG a grog er gordenn hag a zach VAROK war-
raog.

A'ta, difeson,
deus e-barz heb aon;
diskenn da dok ha ma kerez
displeg da zujed d'ar gompagnunez.

AZILIZ

Ahanta, Varok, va den mad,
setu te en eur brav a stad !

URWAZ

Evel-se 'ta brema, paotr fall,
setu te a-du gand ar Gall?

VAROK, eur pikol den teo ha garo, a jom direspont.

AZILIZ

670 Hag, evid an dro az-peus greet,
eur houmanant mad az-peuz bet?

page

VAROK diod

Trefsezni ha Langourheden
em-eus bet evid va lodenn.

AZILIZ

Neuze te zaskoro deom-ni
Langourheden ha Trefsezni;
te zigaso da beb tieg
ed, deñved, chatal ha kezeg.

URWAZ

Ya da, kement az-poa laeret!

VAROK

Se zo just pa 'm-eus kemeret.

AZILIZ

680 Ha brema, dirazon, ama,
me hourhemenn dit rei da her
ma vezi diwar vrema
feal ha mad em heñver.

VAROK gand hast

Hag e ran, itron, heb tamm keuz.
Klevet eo 'n dra. Va ger ho-peus.
Peogwir o vond a-eneb dit
n'em-eus ket bet kalz a brofit!

Hag ez esa mond kuit; PERIG avad a zach anezañ
en-dro.

AZILIZ

Gortoz 'ta! Lavar din hoaz
bete vrema ped gwaz
euz va re zo bet diskaret?

VAROK *en eur varhata*

Daou.

RIWAL *droug ennañ*

Daou ?

VAROK *en eur valbouzad*

690

Me fell din lavared
daou... lazet maro.. hag unan
gwall aozet eun tammig bihan...
O! ket kalz, pa 'z eo deut d'ar gêr
sounn war e zivesker!

AZILIZ

Selaou va gourhemenn:
te lako eun overenn
evid an Anaon diou wech ar bloaz;
hag ouspenn, beb Gwener ar Groaz,
eur houlaouenn-goar a hweh lur.

VAROK *gand keuz*

700

Hag e rin hoaz ho plijadur.

*Hag e klask, en em denna adarre; PERIG a vir
outañ da ober.*

AZILIZ

E-keñver an hini mahagn
me hourhemenn dit rei ivez
eur marh tri bloaz hag e harnez.

RIWAL *fouge ennañ*

Ya vad, eun harnez ler, mab-gagn !

VAROK, *koñfuz ha dislivet, ne lavar grig.*

PERIG

Ha te 'z-peus klevet, kamarad?
' Peus 'med lavared « ya » timad,
p'otramant ez-po kalonad !

704: map-kagn.

Hag heñ ha tenna didenna gand ar gordenn.

VAROK *hanter daget*

Pa n'eus tu... d'ober e giz all,
ho torn em hini ! Greet ar stal.

AZILIZ *a ra eur sin; PERIG a laosk VAROK kuit.*

PERIG

710

Ho tigarez, itron.
Va mestr a gav dezañ
e hellfen mired al loen-mañ
hag an armou evidon.

AZILIZ *a aotre.*

D'ar PLAHED, fouge ennañ

Ha me ha mond, war va hazeg,
kompren, evel eur gwir marheg,
da zikour laza al laeron !

BARBA

Ha kalz en-deus lazet dija,
da vestr ?

PERIG

Eur mil d'an nebeuta !

DEDA

Eur mil ! Jezuz ha Maria !
Mez ped oa 'nezo ?

PERIG

720

Gortoz ta...

Hag heñ ha konta war e vizied.

Bez' e oant... moarvad... bez' e oant
d'an nebeuta toud hanter-kant !

Kuit.

Pell a-walh e klever GWAZED ARMET o kana.

Tud Bro-Hall zo deut da hoari...
da hoari gand ar Vretoned...
Tud Breiz o-deus desket c'hoari...
c'hoari... d'ar Hallaoued...

URWAZ

On tud !

GLANHAEL

En eur gana !

AZILIZ

Doue!

Trugarez deoh... ha d'egile !

AR WAZED ARMET *a antre er porz en eur en em
vounta.*

UNAN BENNAG *a gan*

(Eur haner fall eo, skiltr e vouez ha paour e spered)

730

Digwener eo, da vare lein,
ez om bet kuit... kuit deuz ar gêr...
Disadorn eo, da vare koan,
'z om bet en-dro er gêr!

AR RE ALL *a ziskan, en eur ober goap*

Digwener eo, da vare lein,
'z eo bet Gourluff kuit deuz ar gêr.
Disadorn eo, da vare koan,
'z eo bet en-dro er gêr !

Bremañ ez antreont en ti.

EUN ALL *a gan*

(Eur haner mad eo hennez).

Ar vilin a valo fenoz,
a valo ed ar Vretoned;

740 ar vilin a valo fenoz
gand gwad ar Hallaoued !

*Ar strollad GWAZED ARMET a antre er zal, ganto
bountet en o raog GIFREZ dislivet gand ar gounnar
hag ar vez.*

GIFREZ dirag AZILIZ

An hini a ren an emgann
en da zervich ha gand da an',
e stourm leal a zo bet treah,
n'hellan henn nah.
Ma 'z on bet kaset evel a welez
d'en em lakaad ez madelez.

AZILIZ

Na piou out-te ?

GIFREZ rog

750

Gifrez,
kont a Boitou. Me hall
pêa, evid va buhez
tri hant lur (1) diwar va yalh;
ha, ma ne ve ket a-walh,
Lodovig, roue Bro-Hall,
va aotrou ha va mestr,
a gonto dit ar rest
en arhant... pe 'n eur hiz all.

AZILIZ

Gifrez ! Te eo a renas
em bro, setu meur a vloaz,
freuz ha reuz ha gloaz ha laz ?

GIFREZ

760

Da roue d'am roue-me ra 'r brezel.
Me, d'az roue ha d'e oll vro,

(1) A dal 225.000 lur arhant brema (T.M.).

e peb tu, e peb tro
sujed fidel
a ra 'r brezel.

AZILIZ

Ya, etrezom ar brezel zo;
her gouzoud a ran a bell zo.
Kaz dirag raz, ki dirag bleiz,
an eil a harz rag egile;
ar brezel eo, ar brezel reiz,
ar brezel mad... ar brezel eo.
770 Ganeom e vez greet evel-se.
Mez lavar : daoust hag ar hiz eo
gand ar varheien ober ar brezel
d'an eostig ha d'an durzunell ?

GIFREZ *a jom direspont en eur zelled a-zindan.*

Evid ar haoñ az-peus din greet,
n'az-po ganen rebech ebed.
Evid da gomz ha da ofañs,
ne houlenan ket a veñjañs.
Mez evid ar gwad beret,
evid ar madou laeret,
780 evid an tier losket,
te ranko pèa, evel deread,
— en arhant mad —
ar priz a vezo dit merket.

GIFREZ *a asant gand e benn.*

Bete neuze, pa 'z out den a noblañs,
dijadennet em zi
prizonier e vezi
heb seurt dismegañs.
Ganeom evel-se 'mañ ar hiz.

790 Gifrez, kont a Boatou, ha toui a rez-te
chom ama dindannon, e den a galite,
gand lealded hag onestiz ?

GIFREZ

Henn toui a ran dre va le.

Laosket eo kuit.

*Tud a glever er-mêz o kerzed a zoug o hamm, e-
giz ma ra ar re a vez ganto eur horv maro.*

URWAZ da HLANHAEL

Breur, setu ar re all o tond.

GLANHAEL

Breur, petra zo, pa ne ganont?

*Eun nebeud GWAZED ARMET a antre, e penn
dezo unan o kas gantañ loen AR MARHEG ESTRAN-
JOUR.*

AZILIZ *en eur redeg dezañ*

Nag ar Marheg?

AR GWAZ

Itron,
amañ ema, Doue ' bardon.

*Hag e ra sin ar groaz, hag ez en em denn a-gos-
tez. PEVAR DOUGER a deu war-raog, ganto war eur
hravaz AR MARHEG ESTRANJOUR.*

AZILIZ *kriz*

Piou 'n-deus e lazet?

EUN DOUGER

Den ebed.
Goude an emgann, fall ha skuiz braz,
war gostez an hent ez azezas.
800 Hag e benn kerkent en-deus stouet,
ha krenn d'an douar eo bet kouezet.

URWAZ da AZILIZ

Sell, en e dal, ar gleizenn goz
dindan ar gouel a zo digloz;
ha drezi eo redet er-mêz
gand e damm gwad e oll vuhez.

Hag e chomont oll mantret ha dilavar.

AZILIZ goude eur pennad amzer
Marvet evel-se, heb leuskel eur ger!

AN DOUGER

Tra!

EUN DOUGER ALL

Bez' en-deus greet, itron ger:
eun tamm gerig izel-izel
diouz ar goueled euz e galon,
seurt n'e glevas — nemed e ouel
810 ha me...

AZILIZ

Hag ar ger-ze?...

AN EIL DOUGER * *gand doujañs vraz*

Oa hoh ano, itron.

Hag e tavont oll.

AN DOUGER KENTA

Ha... kaset on-eus anezañ d'an ti,
ma vezo greet hervez a gomandi.

AZILIZ *treh d'he melkoni*

Aze, war an daol,
likit-heñ, ha selaout oll.

* An eil zouger.

Me ordren e vezo hemañ
em maner enoret
hag en iliz douaret
bremañ
820 evel oe gwechall an aotrou Gurvan.

D'ar PLAHED:

Hastit a-fo, plahed,
ha digasit din
dour ha beuz benniget
en eur plad aour fin.

Dour klouar en eur zailh,
eur vasin gouevr ruz,
hag ive va boutailh
borfum prisiuz.

Pignit d'ar zolier,
830 ha choazit er houfr
ar gwella pez-liñser
a oufed kavoud.

AR PLAHED a ya kuit.

D'ar WAZED:

C'hwi, ar gilvizien,
buan d'ar hoad!
Diskarit souden
eun dervenn vad.

Eun dervenn kant vloaz
en he yehed;
840 ma vezo warhoaz
greet an arched.

Eur re bennag a ya kuit.

D'ar re all:

Ha c'hwi, a zo en em gannet,
va zud vad, va zud feal,
it du-ze d'ar zal.

Da URWAZ:

Na vezo netra espernet
d'ar re o-deus va divennet.

An oll a ya kuit nemed AZILIZ ha GLANHAEL.

AZILIZ dirag AR MARHEG

Peger braz eo! Peger sioul eo!

Sklêrroh dindan ar gouel
e zaoulagad a zell
da bell...

850

Petra welont-ho?

Bez' eo bet e-barz ar maro
evel eur bugel en huñvre...

Peger sioul eo... Ha peger brao!

Stoui a ra outañ.

Kenta zo, lakaad e vreh
war e galon en he leh.

*Hag e krog en e vreh kleiz, a-ispilh ma 'z eo er-
mêz euz an daol.*

Ouz e viz eur walenn...

Me ' zoñj din — e hall beza —
emañ eur hregig kêz o hedal anezañ
du-hont, e bro estren...

Hag e sell a dost ouz ar walenn.

860

Me ' wel eun ano skrivet...

Hag e ra eur griadenn vraz.

A !

GLANHAEL a zav spontet

Petra zo, va hoar ?

851: ebarz er.

AZILIZ

Hennez eo.

GLANHAEL anken vraz ennañ

Piou 'ta?

AZILIZ

An hini en-deus va aotrou lazet!

GLANHAEL

Na petra levez-te ?

AZILIZ

M'her lavar dit, hennez e'.
Ouz e viz 'mañ ar walenn aour,
ar walenn en-deus laeret
diouz va 'fried paour!

GLANHAEL

Te zo sur? Ar memez hini?

AZILIZ

870

Ya, 'n hini roet e dimezi,
or gwir walenn eureud, benniget en iliz ;
or gwalenn skrivet warnezi:
GURVAN HAG AZILIZ !

Ouz AR MARHEG:

Te, e lazer,
te, e laer,
te, brema,
te, ama,
el leh ma 'z oa
war e wele diweza !

869, h. a.: dimizi.

880 Te, enoret er maner
ma 'n-deus ennañ kresket!
Te, bremaig el liñser
m'eo bet enni kousket!
Te, te, en iliz emberr,
gantañ keñver-ha-keñver
en douar benniget!

890 Pa rankfen, me, strinka d'ar vein
da zorn trouhet, da galon vreïn,
ha da gorv d'al loened fero...
'Med toui em-eus greet! A, mez!
Ouzin-me brema goap a rez
en tu a-dreñv euz ar Maro!

Ha gand va biz-me
da lagad a ve serret?
Ha gand va dorn-me
da gorv a ve liñseret?
Ha gand va beg, gand va beg-me
eur bedenn a ve lavaret,
eur bedenn evid da ene?

Gand va beg, en-deus d'az hini poket!

AR PLAHED a antre ganto peadra da liena.

900 Nann, n'hellan ket!

Barba, Deda, va 'flahed mad,
intentit outañ. Grit ervad,
hervez ar hiz hag ar hustum.

*Raktal e wel gand BARBA ar voutailh borfum; hag
hi ha krava anezi en eur hrozmolad* :*

N'en-deus ket ezomm a borfum!

AZILIZ ha GLANHAEL a ya kuit.

PERIG a antre

Perag ne lezit ket e peoh
va mestr? Ober petra ' fell deoh?

* en eur grozmolat.

BARBA

910 He 'ta ! E walhi, henn aoza,
hag e gribad hag e raza;
erfin, e lakaad brao,
pa 'z eo maro!

PERIG sebezet

Maro, va mestr?

Goude beza soñjet:

Ahanta!

Meur a hini war an douar kaled
lazet maro am-eus gwelet;
va mestr jamez.

BARBA

Ya zur, paourkêz.
Gand peb unan an dra-ze ne hoarvez
nemed eur wech en e vuhez.

DEDA

Hag ar seurt gwalleur, en taol-mañ,
zo digouezet dezañ.

PERIG

920 Ha gwir e ve ? Ket ! Gaou a livirit !
Goap a rit, plahed, goap a rit!

BARBA

Ne gav ket dit? Krog en e zorn
a zo sklaset evel ar skorn.

PERIG goude beza stoket

Eo, riou en-deus. Neuze timad
digas keuneud ha gra tantad.

DEDA

Sell ama 'ta dindan ar gouel
ya, sell,
peger glaz eo e ziou vuzell!

PERIG goude beza sellet

Hast a-fo neuze d'ar gegin!
Begad kig ha gouzougad gwin
a ray dezañ rusoh e vin!

930

AR PLAHED a zav o diskoaz hag a gendalh ganti.

Awalah evel-se, plahed !
Laoskit va mestr, n'e 'fachit ket!
Lezit anezañ da gousked
en e beoh hag en e yehed.
D'ar mintin ar hog a gano,
neuze va mestr a zihuno.

BARBA

Kana ' ray ar hog, hag ivez
ar gavan-noz, me 'm-eus aon,
ha da vestr a jomo dalhmad en e hourvez,
huñvreet don.

940

PERIG droug braz ennañ

Ha me lavar deoh evel-henn :
diouz kan ar hog e tigousko,
ya, sounn war e dreid; hag ouspenn
— e gwirionez hel lavaran —
ma teu da gleved ar gavan,
eur griadenn vraz a laosko :
eur griadenn ker sebezuz,
ken estlammuz ha ken euzuz
ma kouezot, plahed divergont,
ho fri d'an douar gand ar spont!

950

940: huvreet.

Hag e ra d'ar PLAHED mond kuit. Neuze e hourvez e traoñ ar vas-kaon; heb dale ez a da voredi.

AZILIZ a antre, ganti VAROK eun harnez war e vreh.

VAROK

Lekeet am-eus al loen er marchosi
ha kaset ar re-mañ en ti;
anez, warhoaz sur e vijent nijet.

Diskarga a ra an harnez en eur hogn en tu kleiz, gand keuz braz :

va harnez koant ler kivijet !

En em drei a ra, liou ar c'hoant war e zremm.

Lavar, itron, pa 'z on brema da zen feal,
me yelo ive 'barz ar zal
d'eva 'r banne gand ar re all ?

En eur vond kuit e wel AR MARHEG.

Ahanta ! Maro eo hennez ?

AZILIZ

Maro eo, her gweled a rez.

VAROK

A ! maro eo !

Goude beza strinket dour benniget ken ha ken

960

Selaou neuze:
Gwalleüruz eo an dra-ze
evitañ... hag evidout-te !

Kuit.

AZILIZ a ya da heul VAROK eur pennad, neuze e tistro d'AR MARHEG.

Peseurt galloud kreñvoh evidon-me
davitañ am has adarre ?

Pegen treud eo ! Peger roget
e zorn, ha pegen digiget !

Hag e kemer dorn ar walenn.

Pegement en-deus gouzañvet !
Pegement eo bet bourrevet !

Hag ez esa lemel ar walenn, heb dond a-benn d'ober.

970 Evid eur beh ker moan ha skañv
nag a geuz pounner hag a gaoñ !

E-keñver gwad eur gwaz...
nag a wad, nag a hloaz !

E-keñver eur pezig gwalenn
nag a zaelou, nag a anken !

Evid eun eurvez follentez
pebez pinienn heb paouez !

Hag ez a eun tammig war he hil.

Ar gwasa krim, an torfed euzusa,
Doue, avad, oar lemel anezañ...

980 Petra ve va berad kas
e-keñver e vor a hras ?
Ya, ma pardon Doue,
perag n'her grafen-me ?

Ha perag ne lavarfen-me
hervez va le
eur bedenn evid e ene ?

Hag ez a war he daoulin.

974: daelou.

EIL ARVEST

*Ar c'hoarileh hag an traou zo heñvel. Peurzevet ha
maro eo, nemed unan, ar goulou en-dro d'AR
MARHEG.*

*En tu pella euz an ti e klever ar WAZED ARMET
o riotal hag o safari.*

*Emañ AZILIZ, en eur gador a gleiz, ha PERIG,
e traoñ ar vas-kañ, morgousket an eil hag egile.*

GIFREZ ha VAROK a antre

VAROK oh horjellad hag o vreugeuzad

Pouloud ' zo mad. Me... 'm-eus bet deg
d'an nebeuta.

GIFREZ

Peoh 'ta, glaoureg!

Taol evez.

Dezañ e-unan :

Du-ze, 'barz ar zal,
mezo int oll, mezo-mig-dall.

Da VAROK

Kleo ganen.

VAROK en eur valbouza

990

Te... a zo va breur...

GIFREZ

Ma karfes, a-benn eun eur
en ti-ma ni ve mistri.

VAROK *gand eur hoarzin diod*

Ni mistri ?

GIFREZ

Ya. Deom-ni arhant,
listri aour ha dilhajou koant,
ha kement danvez zo en ti.

VAROK *ennañ eun nebeudig skiant-vad*

Me hallo kas en-dro d'ar gêr
va hazeg ha va harnez ler?
Evid se petra zo d'ober ?

GIFREZ *goustad*

N'eus ezomm 'med eur hleze mad...

Hag e sell war-zu armou AR MARHEG.

1000 Mez ar glujiri n'int ket poaz...
Gortozom hoaz.

En eur wilhad war-zu AZILIZ :

Evid brema, pakom eun tamm ebat.

Hag e kerz goustadig war-zu AZILIZ.

Er memez amzer eur hog a gan. AR MARHEG, *dis-*
troet diouz e 'fallaenn, a zav en e goarez en eur ober
en dro dezañ sellou goullo.

GIFREZ *tostig d'AZILIZ*

Ma ne ve ket brao *gand eur habitan*
ober brezel
d'eun dimezell,

n'eo ket *divennet, avad, d'ar gavan*
ober « koukou » d'an durzunell...

Hag e krog enni.

AZILIZ *a gri euz a greiz he gwallhuñvre*

Din-me, Gurvan !

AR MARHEG *gand eur youhadenn spontuz a lamm*
*da HIFREZ * hag a dag anezañ.*

A beb tu e tired tud : GWAZED ARMET, MEVE-
LIEN, PLAHED, hag a jom heb kredi tostaad, stra-
fuilhet hag estlamm et ma 'z int. Kalz a ra sin ar
groaz. Ivez ez antre GLANHAEL hag URWAZ.

PERIG *d'ar* PLAHED

1010 Gweled a rit, ar hog en-deus kanet,
ha va mestr a zo dihunet !

GLANHAEL *dezañ e-unan*

Antronoz vintin, an heol a zav;
pez a oa kuzet a vo dizolo...

AR MARHEG, *goude beza taolet GIFREZ maro*
d'an traoñ, a jom gand doujañs dirag AZILIZ.

AZILIZ *gand dismegañs*

Me n'am-boa da zervij
e neb tro goulennet;
koulskoude dre ziou wech
ez-peus din divennet
va enor ha va buhez.

Greet az-peus eun dervez mad!

1020 Lavar ar gopr a garez :
me 'm-eus arhant, ama, eur boezellad.

AR MARHEG *en eur zeha e dal o wada*

An nebeud em-eus evidout laosket
evid va 'fouez aour n'em-bije troket.

N'am-bezo tra. Trugarez dit.
Mond a ran kuit.

Hag ez a da wiska e armou.

* GIFREZ.

AR WAZED ARMED *a hourgomz * etrezo*

Mond a ra kuit, mond a ra kuit !
Mar da kuit, piou vo mestr warnom ?
Tud Bro-Hall a deuio adarre mar gouzont...

Eur GWAZ YAOUANK *a deu dirag AZILIZ*

Itron ger,
livirit dezañ chom er gêr.

AZILIZ *rust*

1030 Ma n'en-deus c'hoant ?

AR GWAZ *divarhet*

Sur, mar n'eo ket kontant...

Hag ez a en-dro.

AR WAZED *etrezo*

Sellit, mond a ra kuit avad...

EUR GWAZ GLAZ E VLEO *a deu dirag AZILIZ*

Itron vad,
'vid ober dezañ chom ama
eur moien mad a ouzon, ya.
Gantañ 'peus nemed fortuna.

AZILIZ *war he ellou*

Mezo out te ?

AR GWAZ *heb divarha*

Feiz, tamm ebed.
Sur, eur banne gwin am-eus bet,
mezo, avad, itron, n'on ket.

* gourgomz.

AZILIZ

1040 Ha te 'z-peus doujañs ouzin-me ?

AR GWAZ

Sur em-eus doujañs ouzit-te.
Deuz ar re 'm-eus doujañs outo
te eo a garan ar muia;
dioustu goude 'n Aotrou Doue,
'vel just; na mui na nebeutoh
eged an Itron Varia.

1050 Ha kared a ran da houde
va hanter ha va bugale.
Neuze, itron, m'her lavar dit :
mar laoskez hennez da vond kuit,
koulz eo deom mond dioustu d'ar ster,
va bugale ha va hanter
ha te da-unan, itron ger.

Hag ez a en-dro goude eur zoubladenn vraz.

VAROK

Itron, grit hervez e hoant;
hag emberr, mar beh kontant,
ni vezo mistri er vro
bete deg leo tro-war-dro.
Kemerit hennez, itron;
kemerit heñ... n'ho-pet aon,
fidel me ho servijo
keid ha ma vezo beo.

1060

RIWAL

Itron, sell ouz va dorn torret :
foutu eo hennez, koulz lared.
Gand an hini kleiz, emichañs,
me hallo c'hoari gand al lañs;
mez, itron, penaoz e rin-me
pa vezo torret egile ?

URWAZ

1070 Itron, selaou da dud paour.
Bez mad, ro dezo sikour.
N'eus forz ar haoñ az-pezo,
an digoll a zigouezo;
rag da beb unan er bed
n'e ket leñva eo ' vez red...
gouzañv ne lavaran ket !

GLANHAEL e kuzul

Goulenn anezañ da bried.

AZILIZ souezet

Te avad a oar e dorfed ?

GLANHAEL

1080 Lazet en-deus Gurvan
dre ma 'z oa kreñvoh egetañ.
Kreñvoh eged Gurvan mar deus,
kemer hennez, hag heb keuz.

AZILIZ en arvar eur pennadig, a ya krenn d'AR
MARHEG.

Selaou ganen, mar plij.
Da hopr euz da zervij
kaoud a ra d'am zieien
e tlefen dit aotren
va douar ha va leve,
ha hoaz va dorn ouspenn ze.

AR MARHEG

1090 A, me lez dit da zouar,
me lez dit da leve;
me gas ganen va glahar,
me vir din va huñvre;

ha me lez da zorn
da neb a garo :
em zoñjezon
ez out maro !

Ha mall eo dezañ en em beurwiska.

AZILIZ, chalet, a zistro ouz GLANHAEL.

GLANHAEL

Ne 'fell ket dezañ ?

AZILIZ

Nann.

PERIG e toull an nor

Prest eo ho loen, aotrou.

AR MARHEG goude eur hammed bennag

Gortoz.

1100 Re deñval hoaz eo an noz.
Kê d'an hent ha lavar din
pa deuo ar mintin.

GLANHAEL da AZILIZ

Moarvad n'az-peus ket lavaret
ar homzou a oa red ?
Kê, va merh, eur wech hoaz,
kê d'e houlenn da waz
en eun doare gwirion,
gand da veg ha gand da galon.

AZILIZ a ya buan d'AR MARHEG

Va aotrou ker, ma karez,
me vezo da vatez

1110 ha da hreg leal.
 Va hemer me va-unan;
 n'em-eus gwelloh... n'em-eus all...

Da 'feiz ouzit a houlenan
 bremañ
 en eun doare gwirion,
 gand va beg ha gand va halon...

Gand eur vouez ken dister, a-boan e heller he hleved.

Me, Aziliz...

Hag e chom en anken vraz dirag AR MARHEG.

Euz a douez ar WAZED e teu RIWAL da gaoud AZILIZ.

RIWAL izelloh eged biskoaz

1120 Selaou, ma n'eo ket aviz.
 p'otramant mar peus doñjer,
 laosk anezañ, itron ger;
 laosk heñ da vond, ne vern tra!
 Ni zo kontant memez tra.

PERIG e toull an nor

Aotrou, setu ar poent;
 brema me wel ar goulou.
 Sioul eo ar mêt, seh an hent.
 Dond a rit-hu, aotrou?

AR MARHEG

Na hortoz mui;
 me jom en ti.

Hag ez a da zoubla dirag AZILIZ. Houma, heb selled tamm outañ, a gemer e zorn hag a gas anezañ dirag he zud.

AZILIZ d'he zud

1130 Bezit laouen ha grit fest;
 saludit ho mestr.
 Hirio d'ar henta pred
 e vezo selebret
 on eureud en iliz.

AN OLL

Bennoz Doue d'on itron Aziliz!
 D'on itron vad ha d'ar Marheg
 eurvad ha yehed!
 You! You! You!

FIN AN EIL DERVEZ

TREDE DERVEZ

Trede Dervez

(SUL 'FASK)

Ar c'hoarileh a zo war ar miz. En e greiz, eun iliz vihan, gwelloc'h lavared eur japel, a zo an nor vraz anezi araog, hag an nor vihan a-zeou.

Pa vezo digoret an nor vraz, e welor war an treujou eur mèn-bez skrivet warnezañ :

GURVAN APKONAN.

En tu deou euz ar c'hoarileh, eur 'feunteun, imach ar zant patrom warnezi. En tu kleiz, eun hent, da lavared eo, roudou karr o stleja a-dreuz d'al lanneier. E-tal an hent, war an diaraog, eur groaz. Pelloc'h, brouskoajou, hag en dremmwel, eur renkad krehiennou glazard, goulaouet o lein gand an heol o sevel.

En iliz ez eus tud, GWAZED ha MERHED, o pedi a vouez uhel hag o kana kantikou.

AR MARHEG ESTRANJOUR a antre

Me felle din mond kuit, me zo chomet en ti.
Me fell din chom, me deh diouti...

Azeza a ra war ^{escalier} diri ar groaz.

A ! va halon a zo skuiz !

Selled a ra da bell.

Ganti ema va 'frealz ha va 'feiz;
 Doue en-devezo truez.
 O ra deüio an Deiz
 hag ar Vuhez !

N'em-eus ken esper, n'hellan ken gortoz;
 Ar hastiz a zo re haro.
 O ra deüio an Noz
 hag ar Maro !

Hag heñ ha huanada.

PERIG a antre war varh.

1150

Sellit ama, va mestr.
 kaset am-eus va loen-me da bourmen
 'vid deski anezañ, kompren.
 Henez, c'hwi oar, zo loen amjestr !
 Moarvad e vezo boaz
 ha sentuz a-grenn ouzin-me
 pa 'z aim en hent adarre
 warhoaz !

AR MARHEG

Warhoaz, paotrig, ne rim ket hoaz.

PERIG

Ket? Neuze, pa blijo ganeoh.
 A-benn eur zun? A-benn eur miz? Diwezatoh?

Hag ez a teñvalloh e zremm dre ma lavar.

AR MARHEG

1160

Nag a-benn eur miz nag a-benn eur bloaz.

PERIG

Peur eta, aotrou?

AR MARHEG

Nepred ken.

PERIG a jom souezet-mud.

Setu avad eun drol a benn !
 N'out ket kontant chom en ti-ma ?

PERIG

Feiz, me n'on ket.

AR MARHEG

Evid petra?

PERIG en eur vouza

Abalamour me n'on ket fin
 ar plahed a ra goap ouzin,

AR MARHEG *gand eur mouse'hoarz diéz*

Kè 'ta, paotrig, me da zesko!
 Hag a-benn nemeur, d'az tro,
 te vo finnoh egeto!

PERIG *keuziet*

1170

C'hwi poa lavaret din eur ger
 diwar-benn eur vourh vraz, eur gêr
 eun tu bennag er harter-mañ...
 Ya, eul leh ma weler ennañ
 kant iliz parrez
 ha hoaz kant palez...
 E peb palez chom eur briñsez
 ker brao gwisket hag eur zantez;
 hag en iliz vraz
 an eskob da zul
 a ziskouez en noaz
 ar Mabig Jezuz...
 O! me 'm-bije karet mond
 d'ar Gêr Vraz, du-hont!

1180

AR MARHEG

Gwir eo, komzet em-boa... Paour ker !
 Setu echu da veach kaer !

E-giz palez n'anavezi
'med muriou louz eur marchosi !

PERIG

1190 ... Hag ano oa bet ouspenn
ez afem e bro estren
da di eun achantour,
evid gounid eur vasin aour,
eur... n'ouzon ar ger... eun teñzour
hag a ziwall, em-eus klevet,
diouz peb droug ha diouz peb kleñved.

AR MARHEG

Pa vezo red dit chom en ti,
basin ebed ne hounezi,
nemed e vo roet dit, moarvad,
da voueta 'r moh eur vasin goad !

PERIG

1200 A ! m'em-bije gouezet din-me
' vije greet an dro ker pred-se!

Tost da leñva.

En aviz mond ganeoh, aotrou,
me 'm-eus dilezet va oll zraou;
ya... dilezet em-eus va zi,
va zri 'fenn-dañvad ha va hi..
va hoarig karet... ha va mamm...
o lekeet em-eus er zoursi...
ha brema, brema n'ouzon tamm
penaoz ganto emañ ar bed...
ha beo int hoaz, pe marvet.

Hag heñ ha leñva.

AR MARHEG

1210 Va mevelig karet !
Te ivez, paourkêz bihan,
te ivez az-poa greet

huñvre kaer ar yaouankiz:
bale d'an neñvou ledan
gand an hentchou striz.
Ya, te 'z-poa soñjet mond
dre lanneier ha mêziou
d'ar vro vurzuduz, du-hont,
en tu all d'ar meneziou...

1220

Huñvre bugel,
huñvre santel!

N'eus forz peseurt a gavi
lojig plouz e-leh palez,
paourez koz e-leh priñsez,
chapel e-leh iliz vraz,
bale pelloh a gari...
A-dreñv menez, menez hoaz...

Dre ma 'z on brema gwasket en ere,
daoust ha me zo mestr da laerez dit
da yaouankiz ha da huñvre ?

1230

Dell, ma karez, ni yelo kuit.

PERIG

Ha posubl ve se ? O va mestr,
me zo kontant ! An traou zo prest.
Ya, deom kuit hag e valefom
war-zu ar Gêr Vraz... O, du-hont,
a-dreñv d'ar meneziou glazur
aze 'ma, aotrou, me zo sur !

AR MARHEG

Ya, deom kuit...

Selled a ra da bell war zeou.

Da lavared e' :

kê kuit.

PERIG

Penaoz 'ta?

AR MARHEG

1240 Ya, kê, te.
Kê da-unan. Me n'hellan ket.

En eur zevel krenn.

Dalh va horn olifant,
dalh va hentrou arhant.

PERIG saouzanet

Va mestr, va mestr, er hiz-se ne dan ket!

AR MARHEG

Ha brema, kê war da zaoulin,
paotrig; selaou, ha sent ouzin.

Pa weli eun iliz,
paouez ha kê da bedi;
dorn Doue neb tro ne diz
neb a bed en e di.

1250 Pa weli eun teñzour,
klask an tu d'e gemered;
n'e' ket re arhant nag aour
a 'fell din lavared.

Pa weli eur pezh fall,
kerz heb aon d'e zismantra.
Laz-heñ, mar be aneval;
eun den, gra memez tra.

1260 Ha pa weli eur vaouez,
pennherez, pe intañvez,
ouz he beg pok dezi
ha prim 'mêz euz he zi!

Ha brema, kemer ar hleze,
sao, marheg, ha kerz alese.

PERIG *parfed ha lent*

Me zent ouzoh, va mestr. Kenavezo.
Pa vezin roue me deuy en-dro.

Hag ez a kuit gand an hent.

AZILIZ, eun dilhad gouel ganti, a antre dre zeou
hag a ya d'an nor vihan ma 'z en em gav tal ha tal
gand an ERMIT o vond er-mêz.

AZILIZ

O den santel, kannad ar Spered Glan,
va zikourit en estrenvan!

AN ERMIT

1270 Krist a zo resusitet!
Krist en-deus or saveteet!
Pa gan ar Bed, pa hoarz an Ne,
perag, va hoar, e leñvez-te?

AZILIZ

Gand an enkreuz hag an anken,
gand an dizesper emañ-me!

AN ERMIT

Levenez ha joa ne 'z eus ken
da neb a heuilh lezenn Doue.

Sacha a ra AZILIZ e-tal ar 'feunteun.

Komz, va hoar, komz heb aon,
bez fiziañs ennon.
Diskarg ama da galon.

1275: da neb heuli.

AZILIZ *daoulinet*

1280 Evid gouarn va douar ha va zi
me 'm-eus greet soñj da eureuji.

AN ERMIT

Neb a zav e di e rez an douar
a vañson e vein gand pri ar hlahar.

AZILIZ

Dimezet on a nevez
ha me intañvez.

AN ERMIT

Kog en noz,
c'hoant grah koz,
gwalenn gollet hag eureud du
dro an aour melen e ludu.

AZILIZ

1290 E-keñver va 'fried wechall
e diou 'feson on disleal,
rag an hini em-eus choazet
zo 'n hini en-deus e lazet !

AN ERMIT *goude beza sellet outi pell ha piz*

Gwalleüruz ha reuzeudig
neb a zent ouz lezenn ar Hig.

AZILIZ

O ! peseurt eo ho soñjezon ?
Klevit e pez anken ez on :
Hennez a oa deut, kaloneg ha kre.
N'ouien e ano, n'ouien e zoare.

1290: euruji.

1300 Hag al laeron am gourrouze
kent ha ma savas e gleze,
zo bet nijet da bell
evel brini rag ar sparfell.
Hogen brema ma 'z ay kuit ahalenn,
va-unanig em maner dizivenn,
heb tamm skoazell, heb seurt sikour,
penaoz ober ? Va zieien baour
heb mestr, heb gouarner ebed,
a zo fêz meurbed...
Hag al laeron fall a deuy adarre...

1310 Hennez a zo deut, kaloneg ha kre...
Ouz ar Marheg Estrañjour
em-eus goulennet sikour ;
Lavaret em-eus dezañ chom em zi ;
komzet em-eus a zimezi...
O ! bezit serten
evurusted va zieien
a glaskan ha netra ken !
Ma lakan an ezomm dirag ar gasoni
n'eo ket a galon vad e ran ;
1320 e sakrifis ez en em roan
ha se zo kaoz d'am melkoni !

AN ERMIT

Pa varvas Jezuz e kroaz
heb keuz ebed eo e reas.
Neb tro gwir sakrifis
ne vez kavet re griz.
Neb a gerz, o va merh,
gand an hent a vez red,
he houstiañs nepred
ne harzo war he lerh !

1330 D'an neb a oar derhel he feiz,
d'an neb a glev an dever reiz,
ne 'z eus abeg na digarez.
Maouez, me lenn ennout ! Me wel da 'follentez !
Ouz ar Hig hebken e sentez ;
reuzeudig out, dre ma karez !

Ar pezh a anvez ar sakrifis red
n'eo 'med ar hinnig euz da gorr lupret !

AZILIZ

1340 An dra na greden hoaz
' zo brema c'hoarvezet...
An dra na ouien hoaz
' zo krenn anavezet !
Evel a welan en dour
va skeudenn nehet,
ennoh-c'hwi, gwir melezeour,
me wel va 'fehede !
O Karantez milliget !
Ouzin out brema staget
evel eur sparfell skillfeg em askre...
Ha me zo dinerz, ha te a zo kre...
1350 O den santel, ha c'hwi, Sant,
va mirit diouz an Aerouant !
Pa 'z eo braz e halloud ha bihan va halon,
o Tad, kelennit ahanon !

AN ERMIT

Pa vez er 'feumelenn
ar Hoantegez kroget,
prezegenn na kelenn
n'he digrabano ket.
Diêz a-walh eo d'an den fur
en em ziwall diouz ar merhed ;
mez o diwall diouz ar Pehed
1360 zo dreist galloud eur hrouadur !

Kê kentoh, kê d'An Hini
a houarn ahanom-ni ;
d'ar gwir Rener a ziskouez
an hent mad e peb digouez :
hag Hennez, heb douetañs,

1336, 1340: an dra ne.

a roio dit eun ali,
eur gelenn hag a heuilhi,
moarvad...

AZILIZ a ya d'ar japel.

En eur hejal e benn:

Emichañs... !

Neuze e tenn eur podad dour.

1370 O Sant benniget, va 'faeron ha va mestr,
d'ho tiskibl laoskit ho pennoz
brema diouz ar Baradoz
evel gwechall war an douar. Ha bezit test
en deiz gloariuz
ma resusitas Jezuz
ha ma 'z eo Heñ, diouz an aoter,
diskennet d'e zervijer,
bezit test, o Sant, penaoz em-eus touet
na deuo neb tra, neb evach ha neb boued,
1380 da zaotra va horv en eur hiz bennag,
nemed dour pur ho feunteun zakr.

Hag ez a kuit war-zu an hent, ma tigouez e-tal ar
groaz gand AR MARHEG. Hag heñ ha mond da rei
dezañ ar pok a beoh.

Krist a zo resusitet !
Gantañ ez om saveteet !

AR MARHEG

Mar don salvet en deiz gouel-ma,
tenn diwarnon ar pezh gouel-ma.

AN ERMIT

Sa, piou out-te, paotr ar gouel du ?

AR MARHEG

Den mad, n'am anavezit-hu ?

1368: heuilh. — 1369: savetet.

AN ERMIT

Gortoz... Ya, soñj em-eus brema...
 Meur a vloaz zo, eur mintinvez...
 1390 — Trista mintinvez oa hennez ! —
 Anken en Neñv, kaoñ gand an dud,
 euz dre oll war an douar...
 An heol oa dall, ar hleier mud...
 Doue zoken oa bouzar !

Eur zadornvez, ya... eur zadornvez 'Fask.
 E Koad al Lean oan bet da glask
 evel beb mintin
 gwriziou ha kistin.

1400 Raktal em-eus gwelet, pa 'z oan o tond en-dro,
 daou waz en o gourvez, a gavas din maro.
 An eil, eur zoudard gall, e zorn dioutañ trouhet,
 oa tremenet da vad. Egile, eur marheg,
 peurfaoutet e dal gand eun taol kleze,
 n'oa ket maro hoaz, mez dare.

Da gaset em-eus neuze d'am lojenn,
 ha dre nerz ar bedenn, dre nerz al louzou mad,
 da bareet em-eus timad
 evid ar morhed hag ar binijenn.

1410 O kaoñ ! O glahar !
 O breudeur ! O tud,
 o tud euz an Douar,
 dall, ha bouzar, ha mud !

O, da be stad trist
 oh en em rentet !
 Gwir gourhemenn ar Hrist
 n'ho-peus ket intentet !

1420 Pa varve war ar Halvar
 Jezuz stagez ouz ar Groaz,
 c'hwi, digristen ha digar,
 a rene brezel ha laz !

1398: griziou.

Korv or Zalver krusifiet
 az-peus toullet gand al Lañs;
 ar Mab-Den az-peus gouliet !

Hag an Tad, heb douetañs,
 a ouele gand an anken !

AR MARHEG *gant doujañs*

Tad, greet em-eus ar binijenn.

Me 'm-eus gwisket ar zae vurell;
 me zo eet va 'fenn diskabell,
 ha warnezañ em-eus stignet ar gouel.

1430 Bara ludu em-eus tañvet,
 dour al lagenn em-eus evet.
 War va daoulin, beb noz, em-eus leñvet.

Hag eun dra am-eus greet, ouspenn,
 ha n'oa ket diouz ar binijenn:
 Sellit ar pezh ploum, ama, em herhen.

Dre vor ha dre lann,
 etre doan ha poan,
 etre keuz ha reuz,
 baleet em-eus.

1440 Me 'm-eus baleet,
 n'em-eus daleet,
 evel eun den foll
 a-dreuz d'ar bed oll !

Bepred o vale
 — pa 'm-boas greet al le —
 dall, bouzar ha mud
 e-keñver an dud !

En eur zevel e zivreh, gand dizesper.

Ha koulskoude, war-laez,
 an heol laouen a bar !

1450 Diouz ar mintin d'an abardaez
e vannou zo war an douar,
esperiou sklêr, soñjou klouar.
O goulou demvelet!
O soniou demglevet!
O bleuniou demzantet!
Ar Bed a vev, ar Bed a gar,
ha me ya maro, ha me ya dispar...
Malloz em halon, noz em 'fenn...
Ankou am doug, Anken am ren!
1460 Ha me ya dall, mud ha bouzar...
Ha peb sklêrijenn a zua,
peb mouez ha peb c'hwez a baouez
ha peb esper a ludua
rag ar voger, rag ar mên-bez
siellet ganez a-berz Doue
war va horv ha war va ene!

Tad, greet em-eus ar binijenn!
Ho-pet brema truez!
A! rentit din ar sklêrijenn,
rentit din ar Vuhez!

1470

AN ERMIT *gand truez*

Gweled a ran, te 'z-peus leñvet...
Te zo bet keuziet, te 'z-peus gouzañvet...

Hag e sell a dost.

Na petra 'ta, roget eo da zaouarn?
Penaoz? Gwad fresk a zo war da ziskouarn?
Pa oas eet kuit ez oas pare!
'N em ganna 'z-peus greet adarre?
Derhent deh ha deh, ar zoñj a deu din,
me 'm-eus klevet trouz e prad ar vilin.
Te oa eno gand an emgann?

AR MARHEG

1480

Bez' e oan, henn anzao a ran.

Evid eun intañvez hag a jom dre aze
'm-eus c'hoariet gand ar hleze.

AN ERMIT *garo*

En eur vond d'an emgann
da Wener ar Groaz
eur wech hoaz,
ez-peus diskarget d'an Oan
eun taol kontelaz!

Milliget eo bet Per: eun Doue a zivenne.
Te, evid eur vaouez, az-peus kollet da ene!

AR MARHEG *izel*

O Tad!

AN ERMIT

Petra hoaz?

AR MARHEG *izelloh-izel*

1490

Her hared a ran.

AN ERMIT

Her hared a rez?
Brava digarez!

Eur vaouez dre ma karez
da Zoue a ziskarez?

Startoh-start :

O den peurdiboellet,
peurvouzaet, peurdallet!

Peuraskornet eo da galon,
peurvreinnet da vel gand an ampoezon,
ha parlant a rez a bardon?

En eur villiga :

1500 N'eus pardon evidout war an douar.
Kê gand da anken ha gand da hlahar,
kê, dall ha bouzar...
DALL DA LAGAD HA PA WELI,
BOUZAR DA SKOUARN HA PA GLEVI,
HA MUD, HA MUD DA ZIOU VUZELL,
HA PA GOMZI FREZ HAG UHEL !
Kê gand da hlahar, kê gand da anken...

En eur ziskouez AZILIZ o tond euz ar japel :

Kê gand da 'feumelenn!

Kuit.

AZILIZ d'AR MARHEG

1510 Aotrou ker, hirio zo deiz gouel.
Ha ne gav ket dit e ve deread
mond d'ar gêr da jeñch da zilhad
ha, ma karez, tenna da ouel?

AR MARHEG

Va dilhad kaoñ, va gouel teñval,
eun den a halle lemel anezo
en amzer wechall...
Ya, eun den a zo...
Er poent-mañ, avad, itron ger,
re ziwezd eo an amzer!
Doue hebken en-deus galloud d'ober.

AZILIZ *dezi he-unan*

1520 Torfed heb pardon, keuz heb fin...
Tenna pinienn!

Uhel :

Te, marheg mad, a gav din,
az-peus laz et meur a zen?

1511: chench.

AR MARHEG *garo*

Meur a waz en emgann leal
em-eus laz et gwechall.
Meur a hini a laz in adarre
pa vezo ar mare.

AZILIZ

1530 Da heb hini ganez laz et
— maro pe dost, n'ouzon ket —
war an tomm, ha n'e' ket 'ta,
e trouhez e zorn dioutañ?

AR MARHEG *souezet an tamm anezañ*

Ar hiz eo d'ober evel-henn
d'an dreitourien, d'an dud vilen,
d'eur gwaz digourtez ha kabluz
hag a sko dre noz ha dre guz.
Eur wech a zo, ar zoñj a deu din-me,
me 'm-eus greet evel-se.

AZILIZ

1540 Ha da hennez, lavar brema,
e zorn pa oe dioutañ trouhet,
diwar e viz ez-peus touzet
ar walenn aour a zo ama?

Hag e ro eun dornad dezañ war e viz.

AR MARHEG *sebez et a-grenn*

Va gwalenn diwar dorn eun den?
N'intentan ket mad. Va gwalenn?
Digand ar vaouez a garan
em-eus bet hi, an dra zo splann.

AZILIZ

'N hini a zo da garantez,

1533: tretourien.

1550 'n hini a roas dit ar walenn,
etre mil ha mil maouez,
her anavefen.
Honnez zo kel louz ha ludu.
En dro d'he bizach he bleo du
evel naered ya da beb tu.
Ruz-glaou ha pikouz eo he daoulagad.
Hi zo brein he dent, hi zo tounn he 'fri...
He daouarn a zo leun a wad...
Eun nozvez emgann, e goueled eur hoad,
moarvad
c'hwi ho-peus greet ho timezi!

AR MARHEG

N'e' ket honnez eo 'n hini a garan.

En eur zelled piz ouz AZILIZ:

1560 'N hini a garan a zo gwenn ha glan.
He bleo zo melen evel trêz en aot.
Glaz-gliz ha ruz-roz eo he dijod.
Hi zo kaer evel eur Zantez.
Pa vez gand he dilhajou sul, den na oufe
hag hi a zo deuz an douar pe deuz an ne.
Honnez, honnez hebken a zo va harantez.

AZILIZ diwar hoap

N'e' ket AZILIZ eo a vez greet anezi?

AR MARHEG

AZILIZ eo he an'. Ha n'eo ket da hini?

AZILIZ en arvar

1570 Moarvad, an hini a garez
ve anvet AZILIZ ivez?

1552: aered.

AR MARHEG

Te, AZILIZ, te da-unan
a zo an hini a garan.
Hel lavaret em-eus ha hoaz m'hel lavaro:
me az kar ha me da garo
dreist va buhez, dreist va maro,
va greg Aziliz.
Evidout diou wech ez en em gannis,
evidout diou wech ez en em zaonis.

AZILIZ

1580 Evidon-me, moarvad,
out bet en em gannet;
evid eun all avad
out bet en em zaonet.

AR MARHEG

Maouez ebed, m'henn tou Doue,
n'em-eus biskoaz anavezet
nemedout-te.

AZILIZ

A belch? Goap a rez, va den!
Peogwir n'en em gavjout ganen
'med derhent deh hag araog ken!

AR MARHEG

1590 Da gavet em-eus er zun 'Fask,
mez pell zo ma 'z oan ouz da glask.
Hirio evel deh, deh evel gwechall,
em beach kañvuz, war va hent teñval,
o sklêrra skeudenn,
o dousa doare,
em deizioù trist hag em huñvre,
te oa din an heol hag ar steredenn!

AZILIZ, touellet da genta, a bella krenn.

Da gomzou goullo
tromplusa golo!

1600 Ouz da zelaou me 'n em gollo,
m'her gwel ha m'her goar; ha me az selaou!
Ene divalo!

En eur drei ouz an iliz:

PATER NOSTER... Va mirit diouz ar Gaou...
Tad... LIBERA NOS A MALO!

AR MARHEG a dosta outi

Nann, ne hellfes gouzoud
pegement em-eus leñvet!
Deiz ha noz, davidout,
va daouarn a oa savet!
Bremañ avad, echu eo va hirvoud,
me 'm-eus da gavet!

AZILIZ garo ha tener

1610 Kalon blouz!
Ene louz!
Te ar muia kasaet;
A, komzou dous...
O va muia karet!

Lazer va 'fried, laer va ene,
te zo an ivern, te zo an ne!
Serret va lagad, da weled a ran;
kloz va diskouarn hoaz az klevan,
En despet din-me va-unan
da hevier a gredan!

1620 Va 'fenn a gerz,
va zreid a jom...
A, me zo dinerz...
Me zo digalon!

O merzerinti, o anken!
Doue, truez, me n'hellan ken!

AR MARHEG tostig-tost

Me 'm-eus da gavet, te zo din.
Te zo va zra kig hag eskern.
Te zo din ha te vezo din,
daoust d'ar Maro, daoust d'an Ivern!
1630 Te zo va greg e dimezi,
din ez out ha din e vezi!

Hag e vriat anezi.

An oabl a lugern. Joa zo dre-oll.
An douar a hoarz dindan an heol.

Kleo el lanneier
ar zoniou gae...
Kleo kan ar hleier
e-kreiz an ne...

1640 Ha te wel, ha te wel,
a du-mañ, a du-hont,
da oll dieien o tond
ganto dilhajou gouel?

Erru int brema gand an hent.
O va levez, setu ar poent!
Sell, setu brema digoret
an nor vraz dirag an eured!

Me wel an aoter, me wel ar groaz,
me wel an diou gador en o 'flas...
Bremañ ar beleg a vale

1650 war-zu ama, gantañ ar gazul alaouret...
Setu ar poent, o va muia karet!
Perag deport, perag dale?
Setu ar poent! Deus, o, deus en iliz,
va greg, Aziliz!

AZILIZ fêz

En da zivreh
dinerz, dineh,
n'em-eus ken menoz,
n'em-eus ken gortoz.
Evel an askellig
1660 kaset gand ar barr-avel,

evel ar bugelig
luskellet en e gavell,
en da zivreh, o mignon,
dinerz, dineh, emañ.
Va hemer heb mui goulenn;
Aziliz a zo dit.
Va hemer ha va doug kuit
ahalenn, ahalenn !

*Hag ez eont d'ar japel gand an nor vraz. War an
treujou, AZILIZ a asoup ouz ar mén-bez, ma 'z a
krenn war he hil gand eur gunuhenn.*

AR MARHEG

Poan az-peus bet ?

AZILIZ, *treh dezi he-unan*

O ket.

Hag e tenn AR MARHEG eun tammig a-dreñv

1670

Mignon, kleo ganen, m'az ped.
Kent evid bale d'an aoter,
ne gav ket dit e vije mad ober
e kuzulig etrezom daou
al leou hag ar promesaou
a ol liammo heb mui dale
an eil gand egile ?

AR MARHEG

Me zo da waz. Gra da hourhemenn din.
Ha pa ve gouzañv mil maro,
kement a giri m'her haro.
Lavar da hoant, itron, hag e sentin.

1680

AZILIZ *a gomzou kreñv ha distag*

Te ranko diwall ha divenn
rag laeron hag enebourien

va douar ha va oll zieien;
ha me beo, ha me maro ?

AR MARHEG *astennet e zorn*

Dre va le ruz m'her graio.
Ha te maro, me beo,
keid ha muia ma hellin
da zanvez a ziwallin.

AZILIZ *startoh*

1690 Ha te gred brema lavared
n'az-peus karet biskoaz, ha na giri nepred
nemedon-me maouez ebed ?
Henn toui a rez dre da le,
dre an Ivern ha dre an Ne,
war da benn ha war da ene ?

AR MARHEG

Henn toui a ran war va 'fenn,
dre an Neñv ha dre an Ivern,
en em zaoni hoaz pa rankfen !

AZILIZ *a ra ouz AR MARHEG eur zellad hir ha
piz, karget a garantez. Raktal e tenn eur gourgleze
diouz he gouriz hag e sko en he halon.*

AZILIZ *en eur horjellad*

O te, Gurvan, va 'fried er bed all,
ro digemer d'az kreg leal !

Hag e kouez maro.

AR MARHEG *a jom e-pad eur pennad amzer, aba-
fet hag evel diskiantet, o selled ouz AZILIZ. Hag en
eun taol e wask e askre gand e zaouarn en eur hir-
voudi, hag e kouez d'an douar e-keñver AZILIZ.*

FIN AN TREDE DERVEZ

PEURBADELEZ

Peurbadelez

Ar c'hoari amañ war-lerh a zo er-mêz eur ar Bed materiel hag euz an Amzer reiz.

An traou n'int ket taolennet heñvel ouz o doare gwir; ne 'z eus anezo nemed skeudennou huñvre hervez ma 'z int gwelet gand spered ar bennc'hoarierien*.

Rak-se, al lehiou hag an traou war an douar, hag ar hrouaduriou beo, a zeblant displann ha distliv, evel pa vijent gwelet a-dreuz d'eur vrumenn. Er hontrol, ar re varo ha dreist natur en em gav anad ha distag, war o zro eur sklêrijenn hlan evel ma 'z eus en dro d'ar stered.

Er Beurbadelez (pe Eternité), n'ez eus Amzer, da lavared gwell, n'ez eus enni neb amzer reizet ha muzulet er hiz ma vez greet gand or skiant a dud euz an douar. Kement-se a laka da gompren penaoz an arvest kenta — TREMENVAN AR MARHEG, — a zo eur pennad brao a hoari, ne bad e gwirionez nemed eur predig: ar geid hebken ma kouez ar Marheg goude fin ar c'hoari war an douar.

An eil arvest avad, — MANER AR JOAUSTED, — a zo ar gwir pad anezañ hir meurbed, peuz-divent zoken, aba ma 'z eo bet ganet AZILIZ betek ar mare ma vevom ennañ bremañ ha pelloh hoaz. Kement-se a vezo diskouezet anad dre cheñch ar sklêradur aliez, ken deiz, ken noz. Greet e vezo ar cheñch goulou buanna ma hellor, peb a nebeud evelato evel war an douar, ma vezo disklêriet pegen didalvez eo on amzer-ni, e-keñver ar Beurbadelez.

* Ar pennc'hoarierien.

AR RE DREIST NATUR

AN TRI EL

AN EL GWENN (EL AR MARO) :

Eur horv hir, skañv ha sklêr, kentoh spez eged den. Seh-karn eo e grohenn, ha goullo e zaoulagad. Eul lienenn wenn-kann, moan ha laosk, a zo en-dro dezañ penn-da-benn.

AN EL DU (EL AR VUHEZ) :

*Eun den krenn ha korveg, fuilh e vleo du-huzil, e vizach melen-pri * rouvennet ha pigoset gand ar vreh. Vil ha rust eo an dremm anezañ, dizeven hag hudur ar hiz-prezeg. Gwisket eo gand mezer du, gantañ ouz e houriz eur voujedenn (yalh) ler, hag eur re valañsou, evel m'o-doa, en amzer goz, ar varhadourien red.*

AN EL ALAOURET (EL DOUE) :

Eur haer a zen yaouank evel ma 'z eus skeudennet en ilizou, gantañ eur pennad bleo rodellet hag eun diouaskell alaouret.

* velen-pri.

PEURBADELEZ

ARVEST KENTA

TREMENVAN AR MARHEG

Netra, netra, netra... ?

*Greet ha moulet ganen TANGUY MALEMANCHE, derhent gouel Nedeleg 1922. Gras din peurober. **

* Notenn T. M. e traoñ ar bajenn-mañ, er voulladenn genta.

ARVEST KENTA

Ar c'hoarileh a zo eur waremm houez *, kompez, dilezenn, warnezi yeot rouez, krazet ha rouzet gand an heol hag an avel, mein ha bodadou lann tu-ma tu-hont. En tu deou eo ar waremm-ze frailhet, krennet e doare eun devenn uhel ha sonn a-uz d'ar mor. En dremmwel, rez ar gwagou, eun enezenn zu, demanad e-kreiz al lantar. Pell a-walh en tu kleiz, eur gêriadenn er hiz koz, mogerou kreñv en-dro dezi, ilizou ha kestell en he hreiz.

Kreisteiz eo. Flamm-tan ha kriz eo an heol en oabl digohenn. Ar goulou a yelo war izellaad peb a nebeud, ma vezo noz du pa en em gavo kloz an tremenvan.

Emañ AR MARHEG diflach, en e hourvez war an diaraog, hag AN EL DU, puchet en e gichenn, oh evesaad outañ.

AN EL GWENN a antre hag a ya da steki ouz AR MARHEG.

AR MARHEG a zav gand poan

1700

Piou zo aze em hichenn ?
 Piou deu war va zro, glan ha gwenn ?
 O, da zremm a zo diwad...
 Digig eo da grohenn, divoull eo da lagad...
 Yen-skorn eo da zorn... Aon em-eus...
 Piou out-te, teuz ?

AN EL GWENN

Me zo 'n hini a deu ken en deiz ken en noz.
 'n hini a oar antren e-barz an tier kloz;
 me diz an neb a deh koulz ha 'n neb a hortoz.

* gouez.

1710 Me zo ar mignon mad o tond en eur bourmen,
 me zo ar foeter-hent, al laer fall o tremen...
 Me zo ar bizitour diweza da beb den.

Da beb unan er bed e verkan e dermen;
 ME HO LAZ OLL, bihan ha braz, yaouank ha koz.

Em dorn kleiz e tougan an Euz hag an Anken;
 em dorn deou, me zalh ar Peoh hag ar Repoz.

AR MARHEG

Te eo, Maro, te eo em-eus gedet,
 te, em-eus kel liez galvet
 ha pedet?

Evid mad erfin ez-peus va hlevet ?

AN EL GWENN

1720

ouez
 Ouz neb am galv ez on bouzar;
 ne zentan ket ouz an douar.
 Me deu d'ar mare merket gand ar Mestr;
 gwel a ze dit-te, pa 'z out prest.

AR MARHEG dezañ e-unan

Hi zo maro. Perag ? N'ouzon dare.
 Evelato hi va hare...

Hel lavaret he-doa gand he muzell,
 hel lavared a ree gand he diweza sell.

1730

ouez
 Hag eun ano zoken he-deus laosket...
 Daoust ha va hini-me oa hennez ? N'ouzon ket.
 Me zo bet er vuhez evel e bro estren :
 ar bed a gomz ouzin ha n'hellan e gompren.

Hi zo maro. Maro ivez eo va halon.

Va buhez a zo brema dindannon
 evel eun arched kloz e goueled eur bez don.
 Heñvel eo va buhez ouz eur vilienn, kouezet
 en eur stank a anken, en eur mor a vorhed...

Va buhez n'eo nemed moged...
 Va buhez zo eur gwall-huñvre.

1740 A-walh eo din, a-walh ha re.
Me zo dare.

Hag ez a da gregi e dorn deou an EL GWENN.

AN EL DU a deu etrezo.

D'AR MARHEG :

Komzou n'int ket danvez.
Paotr, lak' evez. *Atelion*

AR MARHEG souezet

Pitcheu
Piou out-te, paotr du ? Pell a zo
m'az kwelan aze war va zro.
Prezeg a rez evel eun den;
me gave din oas va skeudenn.

AN EL DU

Bez' emañ ouz da ambroug
aba ma 'z out bet er havell;
da wir gamarad, mad pe droug,
gae pe drist, mez bepred fidel.

1750

AN EL GWENN

Piou zo aze war va hent?
Piou gomz em eneb, pa deuan d'am 'foent ?

AN EL DU en eur grial evel eur marhadour

Me zo 'n hini a ya dre ar vro, atô prest
da werza, da brena, da rei e trok pe brest;
pa vez serret an nor ez an gand ar prenestr.

Me n'eo ket va henwerz gand an diskourchou hir;
va 'foueziou a zo ploum, va balañs a zo dir;
ne werzan tra, nemed a briz anad ha gwir.

1756: c'hemverz.

1760 N'eo ket war horre an êr
e vez va marhadourez;
eo war an douar pounner
en eun ti mên-benerez.

N'eo ket gand eur banne gliz
e ran bemdeiz va bevañs;
ya gand kig ha yod fetiz,
sistr divadez ha gwin Frañs.

1770

Me zo ar gwir marhadour
a werz peb danvez er 'foar,
nemed an êr hag an dour,
nemed an heol hag al loar.

Me bren ha me brest d'an oll :
arhant gwenn pe moneiz du
me lak' ar hont war an daol,
kalz pe nebeud, mez dioustu.

N'eo ket penn-moh va leue;
me n'on ket dall kennebeud
pa vez ar per re zare,
pe brenn mesket gand ar bleud.

1780

Rak-se, selaou eun ali mad,
kamarad,
pa 'z out evid ober marhad :
aviz on dit e ri gwelloh
ha furroh
selled mad dindan lost ar vloh.

AR MARHEG d'an EL GWENN
El, lavar din, pe da leh am hasi ?

AN EL GWENN

Pell diouz an Douar, pell diouz e 'fazi.

AN EL DU

Setu laosket ar ganaouenn !
Paotr, sell ervad, a-barz mond kuit.

Sien

Diwar hoap :

1790

An heol laouen
lugern a-uz dit.
Al lann melen
zo dindan da dreid.
Ar mor glaz a lamm dreist ar reier rouz;
eun êzenn a hwez, flour evel voulouz;
laboused a gan tro-war-dro...

Hag e vouskan war eun ton anavezet :

O Bed-izel, o kaerra bro... !

AN EL GWENN stard ouz AR MARHEG

1800

Du-hont, pell diouz da Zouar,
meur a heol all a bar,
n'oufe den diwar ar Bed
herzel dirag o sked.
Honnez zo bro vurzuduz
ar goulou peurbaduz.
Eno moriou liou an aour
a stign o gwagou flour
war reier olifant :
eno ivez e weler
lufruz en oablou sklêr
meneziou diamant.

1810

Eno gwez ha bleuniou kaer
ne weñvont e neb amzer.
Eno neb trouz ha neb mouez;
sioulder, dousder heb paouez.
Honhont, honhont a zo bro divent an Elez,
honhont a zo va rouantelez.
Krouadur, heb tamm keuz,
lez da zouar a reuz;
ganin-me deus !
Ha da lagad dall a welo,
ha da skouarn vouzar a glevo,
1820 ha da ene dishualet a vevo
er gwir vuhez,

dineh, diboan ha dianken,
el levenez
da virviken !

AR MARHEG *en estlamm*

O ya, mond di... mond d'ar vro-ze !
Lavar din : ar Baradoz eo ?

AN EL GWENN *diêzet*

Ar Baradoz ? Heu... marteze.

AN EL DU *en eur hoarzin goap*

1830

Na gwir na gaou.
Na hwenn na laou.
Sell peger fin eo al louarn,
pa n'en-deus barr ouz e davarn !

AR MARHEG *dezañ e-unan*

Ya vad, honnez eo, ar gwir vro a sklêrder,
ar vro a lavare va mamm
e peurvev enni, didregas ha seder,
an eneoù glan ha dinamm !
Bro a zousder, bro a zudi !
Me, milliget, a yafe di ?

1840

Greet em-eus em buhez bepred
pez a gave din reiz ha red.
Diyoul em-eus pehet, diglemm em-eus pêet
er hiz ma 'm-eus gellet, ar priz a oa dleet.
Roet em-eus kement am-boas, nemed va harantez,
ha, n'em-eus ket roet honnez dre ma 'z eo lod ennon
evel ar gwad em gwazied hag ar hig em halon.
Ar peoh a vezo d'ar re vez mad o bolontez !

Pardonet gand Doue, me ya d'ar Baradoz
da gaoud an hini a zo
va heuz em buhez, va hoant em maro.
Hi zo eno, hi zo eno, ouz va gortoz !

D'an EL GWENN dilavar :

1850 El, lavar din, hi zo du-ze ?

AN EL GWENN *yen*

Daoust ha komzet em-eus a ze ?

AN EL DU d'AR MARHEG

Kement a lavar n'her goar ket;
kement a oar n'hel lavar ket !
Hogen war ze bez diarvar;
me a oar ha me a lavar :
en e vro gaer ne vez digemeret
nemed tud disparet.
E feson, e ostaleri
zo kentoh eur gakouzeri !

AR MARHEG *mantret*

1860 Disparet ! Disparet em buhez glaharet,
ha goude ar maro adarre disparet
digand va muia karet !

AN EL DU *gand truez outañ*

Chom ganin-me, chom ganeom-ni.
Bez fiziañs ennon, hag enni.
He horv a vezo kuzet el liñser;
he skeud avad, skeduz ha sklêr,
a beurvevo dreist an amzer,
hag a 'frealzo da gozni.

1870 Bemdeiz e kasi war he bez
al lêz hag ar bleuniou nevez.

Eur jardrin em-eus, ma tiwan ennañ
bokejou e-leiz er goañv hag en hañv.
Bokejou du ar Haoñ, re loued ar Hlahar,
a roan gratis da neb a gar.
Lili gwenn-kann ar Houn, bleun an Huñvre, melen,
m'o gwerz marhad mad da neb a houlenn.

1880 Mez eur seurt all a zo, eur seurt all hoaz,
ken kaer hag ar re-ze den ne welas :
roz ruz-glaou ha ruz-gwad, liou ar moug hag an
peb unan a dal eun teñzour; [aour,
bleun, kreñv o hwez, ar Hoantegez,
boked an Orged, flamm ha flour,
a ro da neb o 'fren peb frealzidigez.

Tost amañ, e-barz e kêr, eun ti am-eus savet,
eun ti braz mèn-benerez, ar brava ve kavet.

Meur a roue war gein an douar
e-giz palez a garfe kaoud e bar.

1890 Hennez a zo Ostaleri
ar Vuhez vad ha dizoursi,
digor atô da gement den
a vez lark o halon ha leun o boujedenn.
Eno 'z eus war an daol, noz deiz,
meujou euz ar gwella, kouignou gwiniz e-leiz,
kig karo, pastejou pesked,
klujiri ha keveleged.

1900 Evach a zo ivez hervez ar blaz,
sistr, idromel hag ipokraz,
gwin Frañs, gwin Spagn, a beb liou, ruz ha gwenn,
hag a red euz ar podou sten
evel an dour euz ar 'feunteun;
kopou goullou zo kopou leun.

Hag eur gwin all a zo, eur gwin ardent,
eur gwin tomm-tan ha sklêr-arhant :
neb a evo eul lomm hebken, neb a evo,
evid eun dervez a vevo
ker galloudeg hag eur roue,
kel laouen ha Doue !

1910 Ar hamprou zo kempenn, ar gweleou ledan,
ar golhejou kuñv, a gredan...
Ar plahed zo seven, ha lirin ha lijer,
pront, deiz-noz, d'ober o micher...

Ivez e teu ostizezed,
pennherezed, intañvezed,

a heb feson hag a heb stad,
a barrez tost hag a bell vro
d'am zi da gemered ebat...
Ha d'ar zul ez eus c'hoari vrao !

1920 Ha deiz pe zeiz, sell ar burzud,
an hini a gredez a bell zo dizehet
etre plankennou an arched,
honvez zo dirazout, beo-brao en he brud !

AN EL GWENN

Ar horv a zo aze; an ene a zo pell.

AN EL DU

Ar blijadur a zo heñvel
d'an dorn a grog ha d'al lagad a wel.
Ar pezh a anvez an ene
n'e weler ket pa vez kloz ar gwele !

En eur grial :

1930 Merhed a zo, merhed ha merhed hoaz !
Deut, aotrounez, ha grit ho choaz !
Deut buan em ostaleri;
Deut da hoarzin, deut da hoari !

AN EL GWENN

Boued re founnuz ha gwin kleret
lard ar hig ha laz ar spered.
Ar blijadur ya d'an daou lamm;
ar boan avad a zoug he hamm.
War-lerh ar zul e teu al lun;
goude an huñvre, an dihun...

D'AR MARHEG :

1940 Pa vezo poent péa, n'az-pezo ket da walh;
ha penaoz e ri-te, mar deo goullo da yalh?
Arabad dizonjal, va 'faotr,
e teuan beb tro da houlenn ar skod !

*Tostaad a ra ouz AR MARHEG, hag e tiskouez
dezañ war-zu ar mor.*

1950 Me oar eun enezenn yen,
tuniou du en he herhenn.
Gwenn eo peb tra warnezi,
gwenn eo peb toenn ha peb ti.
Eno n'eus heol o sevel;
peb dervez a red, heñvel :
deiz heb goulou, noz heb euz;
deiz heb esper, noz heb keuz.
Kalz a dud a jom eno,
koulskoude ne weler seurt;
nikun n'oar euz e genseurt
an doare nag an ano.
Eno ne houzañver ket !

AN EL DU *en eur hoarzin goap*

Ya da, pa ne vever ket !

AN EL GWENN

Eno n'enkrezer ket ken...

AN EL DU

Sur, pa ne vezer ket ken !

D'AR MARHEG :

1960 Ma klaskez an ankouneah,
kea du-hont, bez dineh !
Eno, va hamarad,
evid ar wech diweza,
te glevo ano da dad
hag ar gerig BEZA !

AR MARHEG *strafuilhet*

Lavar, lavar, an Ivern eo honnez ?

AN EL GWENN *yen*

N'eus neb ano gand an enez.

AN EL DU

N'eus ano ebed warnezi skrivet;
 evelato me 'm-eus klevet
 ez eo gand tud ar vro en doare-ze anvet.

AR MARHEG *koñfus*

1970 Beza d'iano, d'iene...
 Koll va unanded, koll va « me ».
 Beza heb beza!
 O stad euzusa!
 Peoh gwasoh eged ar zafar,
 joa grisoh eged ar hlahar!

Hag e tosta ouz an EL DU.

Gwell eo hoaz an anken, ar binijenn greñva,
 gwell eo gouzañv, gwell eo leñva,
 gwell eo beva!

*Hag e krog stard e breh an EL DU.*AN EL GWENN *garo, d'AR MARHEG*

Pe d'an eil leh pe d'egile,
 red eo dit dond heb mui dale.

*Hag ez a davitañ.*AN EL DU *en eur zivenn AR MARHEG*

1980

Gortoz 'ta! Hirio pe warhoaz...
 Lez anezañ eun nebeud hoaz
 da lonka 'n êr eur gouzougad,
 da baka 'n heol leiz e lagad!

AN EL GWENN *d'AR MARHEG*

Perag dale? Perag gortoz?
 Kement a glevez, a zantez,
 kement a welez a zo faoz.
 Da vuhez a zo dallentez,
 da skiañchou a zo follentez.

AN EL DU

Diotachou adarre!

AR MARHEG, *tenn e alan gantañ*

Penaoz?

1990

Reiz eo va skiañchou, pa zav din
 trouz ar mor ha c'hwez ar bizin;
 gwir eo ar vuhez, pa welan
 liou an heol war ar bleuniou lann.

AN EL GWENN

Fazi! Noz eo an heol!
 Faoz eo ar vuhez oll!
 N'eus netra wir er Bed, nemed eun avel gouez,
 eur gorventenn hag a hwez,
 a hwez, heb paouez!

*Teñval eo an amzer brema. Ar gwalarn a zav, dis-
 ler da genta, kreñvoh-kreñv beteg ar fin.*

2000

Ar C'hwez-tro, hervez e 'froudenn,
 ro liou ha doare d'ar skeudenn.
 Ar goulou a welez en êr
 n'eo 'med gaou gand da lagad klañv :
 pezh a vez pounner a zo skañv,
 pezh a vez kromm a zo eeun.
 Hag an dra houlo a zo leun.
 An aour melen n'eo nemed plom,
 hag ar plom a zo dour 'feunteun.
 Liou ha doareou? Faltazi!

AN EL DU, *droug ennañ, a zastum eur mên*

2010

Ar mên-ma zo eur mên, moarvad!
 Te 'z-pe-heñ kreiz da zaoulagad,
 me gav din ez-pe kalonad!

AN EL GWENN

Ar mên-ze eur mên? Ket. Fazi.
Ar Gorventenn, en eur hoari,
zastum an êr da vateri,
laka 'n tammouigou a bez,
hag o addizunvan e pez.
Peb tra zo ouz eben heñvel;
n'eus er bed 'med eur seurt danvez,
hag an danvez-se zo avel.
Ar mên-ze, greet gand eun êzenn,
da êzenn a yelo serten.

2020

AN EL DU

A yelo, en amzer futur!

AN EL GWENN

Futur? Ar seurt ger, evid sur,
n'en-deus ket e bar em 'fatouez.
(Va yez-me zo eur paour a yez!)
Daouzeg mil bloaz a zo eur bloaz;
penn ar bloaz a vezo warhoaz,
ha warhoaz a zo an deiz-ma.
Ma 'z a da ouiziegez en hent,
rag eun dra hag a zo brema,
ha ne deo ket er memez poent,
an dra-ze zo anvet NETRA!

2030

*Dre ma lavar e vount AR MARHEG war-zu ribl
an devenn. Noz eo anezi brema. Dirollet eo an arne.*

MOUEZIOU ER GORVENTENN

Netra! Netra! Netra! Netra!

AN EL DU en eur hoarzin gwenn

War a welan, paotr, klask a rez
disprizoud va marhadourez.
Mez te, d'az tro, eun drol a benn
a rafes, ya, ma lavarfen

2040 kement a ouzon diwar-benn
da rouantelez dreist ar houmoul.
Da rouantelez, na kaerra toull!
Eul liñser goz, eun torchad plouz,
daou blankenn, pevar d'ar muia
en eur gourhedad douar louz,
setu aze da rouantelez!
Diskouez ar hontrol mar gellez;
da rouantelez a zo NETRA!

MOUEZIOU ER GORVENTENN

Netra! Netra! Netra! Netra!

AR MARHEG e rez ar ribl, dare da goueza

2050

Aze, aze, dirazon,
an islonk, an toull don...
Sikour, sikour, me 'm-eus aon...
O TAD, va hlevit-hu?

*Ober a ra eul lamm war e gil gand e nerz diweza,
ma kouez d'an douar, dialan.*

AN EL GWENN d'AN EL DU

Te, va 'faotrig, a zo re fin;
ne vevi ket pell. Kê diouzin!
N'em-eus ket amzer da hoarzin!

Hag e krog er MARHEG.

AN EL DU

Kerz alese te da-unan!
Sell, alan a zo hoaz ennañ!

Hag e vount AN EL GWENN kuit.

AN EL GWENN en eur hrigoñsal

Hennez ne zell ket ken ouzit!

En em ganna a reont.

*E-leh an noz e sav eur sklêrijenn heñvel ouz ar
goulou-deiz, lugernusoh avad ha dreist natur.*

AN EL ALAURET a antre
Breudeur, breudeur, paouezit!

An daou all a jom a-za.

2060

D'ar Barner eus deut eun ene:
eun intañvez houliet
o klask he 'fried.
N'on-eus ket e gavet en Ne.
Ma 'z on kaset dre ama
d'e gerhad...

En eur ziskouez AR MARHEG:

Piou eo hema?

AN EL GWENN

Kement a dizan anezo
ne houlenan ket o ano.

AN EL DU

Dindan eur gouel e zoare zo kuzet;
e ano n'eo gand den anavezet.

2070

E pleg ar skouarn evelato
dit-te m'hel lavaro:
GURVAN ABKONAN eo e an'.

AN EL ALAURET

Hennez eo 'n hini a glaskan.
Breudeur, laoskit-heñ ganen.
E gas d'an Neñv a rankan;
krenn eo ar gourhemenn.

Hag e lamm ar gouel diwar dal GURVAN.

Ar verh he-deus goulennet;
an Tad en-deus pardonet.

*Hag e laka GURVAN en e zao. AN EL GWENN a
ya kuit war zeou hag AN EL DU war gleiz.*

PEURBADELEZ

EIL ARVEST

MANER AR JOAUSTED

« En ano an Tad. »

EIL ARVEST

*Ar c'hoarileh a zo evel en trede dervez.
Pa zeraou * an arvest, dor-dal an iliz a zo serret.*

GWELEDIGEZ I

Eur mintinvez sklér en nevez-amzer.

*Ema GURVAN hag AZILIZ astennet war an dia-raog, peb a vantell warnezo *. War o zro ema eur maread tud e doujañs hag e glahar.*

GLANHAEL, gantañ URWAZ ouz e ren, a ya dirag GURVAN.

GLANHAEL

Heñ eo, ne ket 'ta?

URWAZ en eur ouela

Eo, heñ e'.

Doue ' bardono d'e ene...

2080

Ha GLANHAEL hag en em strinka ouz ar horv en eur hirvoudi.

* deraou. — * warnezan.

GWELEDIGEZ II

Mare ar goulou-deiz eo.

N'eus den ebed ken war al leh, nemed GURVAN hag AZILIZ en doare araog.

Eur hloh a glever o seni an Anjeluz.

AZILIZ a ya en he zao a-nebeudigou. Gwisket eo e gwenn evel eur plah nevez.

(Dre ma komzo AZILIZ e savo a beb tu eun trouz kleier o verka kement amzer ha kement lid a vez e buhez ar hristen, adaleg ar vadiziant beteg an eureud. Ar zon a yelo kreñvoh-kreñv beteg ar vole, ha goude-ze war zigreski.)

AZILIZ sebezet, he 'fenn en he daouarn.

Kleier, kleier,
sioul ha seder,
kleier er mintin
laouen ha lirin,
m'ho kev en-dro din,
m'ho kev a beb tu...
Kleier, kleier, peleh oh-hu?
Ha c'hwi zo en tour, aze?
Ha c'hwi zo e-barz an Ne... ?
Pe hoaz em hreiz-me?
Kleier, kleierigou,
c'hwi zo piou, c'hwi zo piou?
Oh-hu evnedigou?
Oh-hu enecouigou?
Oh-hu èledigou?

2090

Kleier d'ar vole.

Kleier, kleier, kleier,
soniou sklintin ha sklêr,
toniou tener,
moueziou en êr,
c'hweziou dister,
kleier !

2100

Ar hleier a baouez oll, nemed unan o seni an Anjeluz.

Mare ar huz-heol eo.

GURVAN a zav en e za. Eun dilhad gwenn gwaz nevez a zo gantañ.

AZILIZ

Evel ar wennili d'he neiz,
evel ar bedenn ya d'an Ne,
d'az ene ez ee va ene.

GURVAN

Evel ar goulou-deiz en noz,
evel Doue er Baradoz,
ez oas em hoant hag em gortoz.

En em vriata a reont.

GWELEDIGEZ III

Eun deiz teñval ha gleboreg, da zerr-noz.

Ar hloh en tour a zon glaz a daoliou rouez.

Digor-frank eo an nor-dal, ma weler ar mên-bez diblaset hag ar bez toullet.

War ar mên ez eus ano AZILIZ skrivet nevez war-leh hini GURVAN.

A-dreñv ar bez emañ EUR BELEG, gantañ eun dilhad du.

A-raog emañ tud ar haoñ, daoulinet war daou renkad, GWAZED eun tu, MERHED en tu all.

Emañ GURVAN hag AZILIZ war an diaraog euz ar c'hoarileh, an eil o starda egile.

AZILIZ

*Te zo deut en-dro ha me zo pare.
Deom brema d'ar gêr : poent eo diskuiza.*

GURVAN en eur ziskouez an iliz hag ar bez

2110

*Ama 'mañ on ti; setu or gwele.
Arru eo ganeom an Noz diweza.*

*Eno, penn ouz penn e repozim,
on daou en eur gwelead,
GURVAN hag AZILIZ,
dihiz er Vuhez kriz,
anad er Maro mad.*

AZILIZ

Deom, hag asamblez e hortozim
an Deiz, en huñvre klouar,
AZILIZ ha GURVAN,
dispar er Bed digar,
unvan er Maro glan.

2120

Hag ez eont d'ar bez.

A-barz diskenn ennañ :

Mignon, araog kousked, leverom or pedenn.

Hag e taoulinont war bord ar bez.

« EN ANO AN TAD... »

Eur strakadenn en neñvou. Eul luhedenn zebezuz.

A !

GURVAN

Terrupla luhedenn !

Hag e stouont d'an douar, brumennet ma 'z int.

Eur barr-avel diroll. Noz du eo.

GWELEDIGEZ IV

Ar c'hoarileh a zo sklêriet gand eur goulou dreist natur.

En tu kleiz, e-kreiz an oabl digohenn, emañ eur goabrenn, warnezi eur seurt ti burzuduz hanter gastell, hanter iliz.

Ar japel a zo serret. N'eus den ebed ken war al leh, nemed GURVAN hag AZILIZ stouet evel araog.

GURVAN a zav e benn

Na pe seurt a zo war-laez ?
Me wel eun ti... eur palez...

AZILIZ

War ar houmoul e welan
eur maner achantet
hag e sav en neñvou splann
e vuriou arhantet.

GURVAN

En e dal, kizellet-kaer,
eun nor vraz aour melen;
en diabarz e klever
son biniou ha telenn.

2130

AN EL ALAURET en em ziskouez war eur goumou-
lennig.

AN EL ALAURET a gan

Digorit an Nor a Druetz
d'an ene gand Doue galvet.
An Den kollet gand ar Vaouez

gand ar Vaouez a zo salvet.
Ar joaiou manket er vuhez
er Baradoz a vo kavet.
2140 Digorit an Nor a Druéz !

An nor a zigor. En diabarz e klever sonerien ha kanerien.

EUN EL en diabarz, a gan

Setu ar poent. Arru an Dud Nevez.
Tennit ar Gwin, servijit ar Banvez.

EUN EL ALL a gan

Aozit ar Gambr ha grit kuñv ar Gwele;
paotred enor a vezo an Elez.

AZILIZ laouen-braz

Kleved a rez, o va muia karet !
Eno vezo greet on eured !
Savom ahalenn, hag heb mui dale,
breh ouz breh, ene ouz ene,
deom goustadig en eur vale
2150 d'on ti nevez e-barz an Ne !

Hag e savont.

GURVAN en eur starda AZILIZ

Eno, va harantez,
eno en em gavim
el levenez beuzet.

AZILIZ

Eno, va levenez,
asamblez e vevim
er garantez teuzet.

*Hag e valeont eur gammed bennag. Ar goabrenn
avad a dosta outo en eur izellaad.*

2143: kun.

*Pellig en tu all bremañ, ar japel a zeblant koz
meurbed ha dizarempredet.*

GURVAN

Tostaad a reom. Emberr
diabarz e welor.
2160 Sell ! Setu 'n Aotrou Sant Per
war zao e toull an nor !

AZILIZ

Sant Goulhen ha Sant Iltud...
Sant Gevrog en tu all...
Me well eur maread tud
war a-dreñv o hedal.

GURVAN

Me wel va zad-kuñv Konan Vraz.
Ker braz hag heñ ne welan gwaz.
Nag a dud zo !

AZILIZ

Nag a estlamm !
O, va mignon, me wel va mamm !
2170 Pere 'ta eo 'n itronezed
war gadoriou-breh azezet ?

GURVAN

Me gav din eo ar Zentezed.

AZILIZ

Sell, du-hont, an hini ker glan,
ker madelezuz ha ker koant,
ganti eur zae hlaz ha gwenn-kann,
hag a zav euz he zron arhant

2165: va zad-kun.

en eur grial ouzom : « AVE » !
O! Daoust hag ar Werhez e ve?

*Raktal e chom sonn, estlammet ha strafuilhet war-
eun-dro.*

O, pelloh, er penn uhella...

GURVAN *en eur glask gweled*
Petra welez-te ?

AZILIZ

Me wel...

Brumennet oll, en eun huanad :

A !

Hag e kuz he zal en askre GURVAN.

Ar zon hag ar han a zo ar hreñva.

*Tostig-tost e rez al leur emañ brema an ti selestiel,
ma heller lenn warnezañ, skrivet a-uz d'an nor gand
lizerennou tan :*

MANER AR JOAUSTED

*Ar japel a zo pell-pell en tu all. Ne 'z eus anezi
ken nemed eur pennad moger bennag e-kreiz al lan-
nou demhoulaouet gand al loar.*

FIN AR BEURBADELEZ

EPILOG

AR PROLOGER *a antre, gwisket evel araog*

2180

A gavell da liñser,
a liñser da iliz,
a iliz da garnel,
ha neuze d'an avel,
eo tremenet gand an amzer
korvou Gurvan hag Aziliz.

2190

Beo avad o daou ene,
unvan er garantez hag en eürusted,
a jom atô, gwir aotrounez an Ne,
en o « Maner ar Joausted ».
Ma teuont a-wechou, pa vez ganto froudenn,
er bed-ma d'ober eur bourmenadenn,
pe hoaz, e-giz beaj eured,
ar birhirinach glaharet
en-doa greet gwechall e-unan
ar Marheg Estrañjour, Gurvan.
Ma 'z int en em gavet ganen
eun abardaez, skeudennou glan ha gwenn,
en eur wenojenn.

2200

Me oa divall, int oa dibrez;
kontet o-deus din o buhez.
He displeget em-eus evel am-boea klevet,
euz ar gwella ma 'm-eus gellet.
Mar be eur fazi bennag em zujed,

m'ho ped, tud vad, na rit ket goap!
N'on nemed eur gov em micher...

Hag e lamm e voned.

Ho-pet soñj avad euz ho servijer
mar be eun draig en ho kourhemenn.

En ano an Tad hag ar Mab
hag ar Spered Santel. Amen.

Kromhent 1919.

AMañ EO ACHUET AR C'HOARI

Moulladuriou

« Gurvan ar Marheg Estrañjour »

« Gurvan ar Marheg Estrañjour » a zo bet moulet evid ar wech kenta
gand Tanguy Malemanche e-unan.

Tennet e oa bet e gwirionez diou voulladenn lerh-war-lerh:

1°) E 1923 da genta, 50 skwerenn niverennet euz 1 da 50, gand eun nebeu-
dig skwerennou ouspenn war baper kaer.

2°) Goude-ze, e 1923 ivez, skwerennou all, gand ar meneg « eil vouladur »
war ar golo.

War bajenn diweza (nann niverennet) ar voulladenn genta, e lenner:

Great penn-da-benn
ganen

TANGUY MALEMANCHE
mestr-gof e Kromhent
oadet a 47 vloaz.

Komanset ober ar waskel
d'ar 7 a viz Gwengolo 1922.

Komanset moula
d'an 3 a viz Here 1922.

Peurvoulet
d'ar 15 a viz Genveur 1923
GANT GRAS DOUE.

An diou voulladenn-ze a zo bet lakeet e gwerz e ti Ad. Le Goaziou,
leorier e Kemper.

An embannadur-mañ (an trede) a zo bet aozet gand kelennerien *Emgleo
Breiz* diwar unan euz ar skwerennou moulet gand Tanguy Malemanche e-

unan, niverenn 00, kinniget gand an oberour d'an Itron hag Emile Masson (*Levraoueg Ar Falz*).

Chomet eur bepred an tosta ma helled da skrid an oberenn, en eur reizha an doare-skriva hebken. Implijet eo bet an « errata » staget gand Tanguy Malemanche e dibenn darn euz ar skwerrennou moulet gantañ.

Kavet ez eo bet gwelloc'h lakaad atao: *méz, él, mén, léz, kéz, éz...* e-leh: *meaz, eal, mean, leaz, keaz, eaz...* hervez boaz an oberour, —nemed eur wech bennag eo bet red derhel *ea* evid ar glotenn.

Evid ar geriou reizet, e kavor en notennou, e traoñ ar pajennou, ar stum-mou a reas Tanguy Malemanche ganto.

**

Diwar-benn Tanguy Malemanche, e vuhez hag e oberou e hellor lenn :

- J. Loth. Gurvan ar marc'hek estrañjour. (*Revue Celtique*, t. XLI, p. 264).
- Fañch Ab-Eozen. Gurvan ar Marc'hek Estrañjour. (*Breiz-Atao*, Niv. 6, Even 1923).
- J. L'Helgouac'h. Gurvan. (*Feiz ha Breiz*, mae 1923, p. 195).
- Paul Dottin. Le théâtre breton contemporain. (*Revue de France*, 15 Eost 1924. Adembannet e *Buhez Breiz*, Du 1924).
- Tanguy Malmanche. Rakskrid troidigez halleg « La vie de Salaün qu'ils nommèrent le fou ». (I-LXIV, Perrin, Pariz, 1926).
- Paul Dottin. Un matin chez Tanguy Malmanche. (*Revue des Jeunes*, 10-25 Kerzu 1926).
- Ch. Chassé. Tanguy Malmanche et Bernard Shaw. (*Dépêche de Brest*, 18 ha 26 Mae 1927).
- Ch. Le Goffic. Tanguy Malmanche et le théâtre celtique. (*L'Echo de Paris*, 13 Ebrél 1931).
- Ch. Chassé. Une première bretonne à Paris. (*Dépêche de Brest*, 22 Ebrél 1931).
- R. Petiet. Les Païens. (*Bretagne à Paris*, 25 Ebrél 1931).
- O. M. (Olivier Mordrel). Un succès breton à Paris. (*Breiz Atao*, 10 Mae 1931).
- R. Ménoret. Les étapes léonardes de Tanguy Malmanche. (*Ouest-Eclair*, Brest, 19 Even 1937).
- Tanguy Malmanche. Le Miracle de Saint Salaün. (*Dépêche de Brest*, 1 Eost 1937).
- Y. Drezen. Tanguy Malmanche, ou le Dramatique inconnu. (*La Bretagne*, 13 Kerzu 1941).
- Y. Drezen. Tanguy Malmanche, paotr ar Peziou-C'hoari. (*E SAV*, Niv. 24, Hañv 1942. Rakskrid da « Gwreg an Toer »).
- J. Olivier. Catalogue de la chanson populaire bretonne. (*Le Goaziou, Kemper*, 1942, pp. 330-332).
- Tanguy Malmanche. Rakskrid troidigez halleg « Gurvan ». (*Librairie Celtique*, Pariz, 1945).
- L. Toulemont, e *La Bretagne à Paris*, Niv. 336, 338 ha 339. Ebrél 1953.
- P. Helias. L'œuvre de Tanguy Malemanche. (Prezegenn greet e Skol-Hañv « Ar Falz » er Releg, hag embannet e « Ar Soner », Niv. 44, Mae 1953).
- Al Liamm. Niv. 38, 1953, pp. 4-19. Studiadennoù gand Maodez Glanndour, Roparz Hemon, Per Denez hag Arzel Even. Niv. 58, 1956, pp. 61-64. Studiadennoù gand Abeozen.
- Y. Abiven. Le Théâtre breton de Tanguy Malmanche. (*L'Étudiant Breton*, Niv. 2, Even 1957).
- F. Falc'hun. Rakskrid da « Gurvan ». (*BRUD*, Niv. 6, 1958).
- L. Toulemont. (*La Bretagne à Paris*, Niv. 631. 5 Kerzu 1958).

BRUD

Ar Yez hag ar Vro

Kelaouenn lennegel drimizieg
EMGLEO BREIZ

Komanant-bloaz : 1.000 lur
Komanant-skoazell : 1.500 lur

BRUD, Revue Littéraire d'Emgleo Breiz", B. P. 17. BREST
C. C. P. 1921-04 Rennes

Peurvoullet war waskell
Ti-Moullerez
An "Télégramme",
Leurenn Wilson, e Brest,
D'an 30 a viz genver 1959
Evid Embannaduriou
EMGLEO BREIZ.

Dépôt légal : 1er Trimestre 1959

Embannadurioù EMGLEO BREIZ

BARZONEGOU :

1. - Barzonegou Reunan Ar Mougñ..... 220 lur franco
2. - Gand Red an Dour, gand Ropars Broudig. .. 220 " "

DANEVELLOU :

1. - Geotenn ar Werhez, gand Jakez Riou.. 385 " "
2. - Ar Roh Toull, gand Jakez Kerrien 385 " "

MOJENNOU BREIZ :

1. - Ar Mor, gand Per Helias. 305 " "

C'HOARIVA :

1. - Gurvan ar Marheg estranjour, gand Tanguy Malemanche

BREZONEG GWENED :

1. - Dason ur Galon, gand Loeiz Herrieù 670 " "

KAN :

1. - Kanom Uhel (Emb. Kendalc'h) 170 " "

KELENNADUREZ :

1. - Komzom, Lennom ha Skrivom Brezoneg, gand an Dr Tricoire. 325 " "
2. - L'Orthographe Universitaire de la Langue Bretonne, gand F. Falc'hun (diviet)
3. - Geriadurig Brezoneg-Galleg ha Galleg-Brezoneg, gand Stéphan-Séité 365 " "
4. - Cent Textes Français à traduire en Breton, gand P. Trepos 285 " "
5. - Breiz Hor Bro (Emb. Kendalc'h) 170 " "
6. - Deskom Brezoneg, Stephan-Séité 720 " "
7. - Le Pluriel Breton gand P. Trepos 1500 " "

LEORIOU SKEUDENNET EVID AR VUGALE :

1. - An Azennig bihan. 235 " "
2. - Ar Honiklig Boudedeo 235 " "

Editions "Emgleo Breiz", B. P. 17 BREST
C. C. P. 380-96 RENNES